[illegible] экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 29 МАРТ, 1983 ШУ. ● № 38 (6760). ● Мах 3 кеп.

ХІара балха дийнахьа дисциплина тІехдикеи хьадер дукхагІеи хилийта!

16 АПРЕЛЕ — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

ДЕРГДАР БЕЛГАЛДАЬККХАД

Укх шера 16 апреле хулача Ерригсоюзни коммунистически субботника мишта кийчо еш да шо, аьнна тха корреспондента даьча хаттара жоп а луш, «Горскнефть» НГДУ начальника **Карташов** Валентин Григорьевича аьлар:

— Ленински коммунистически субботник долча дийнахьа де мел деза балхаш белгалдаьхад оаха. «ЦІеча шоатта дийнахьа» тха управлене балха араваргва 630 гаргга саг. Царех 250 болхло массазарча шоай балха моттигашка къахьегаш хургва. Цу дийнахьа арахецаргьи 61300 сома маьха товарни продукци.

«Горскнефть» НГДУ участкашка лостам беш хургба къахьегама вахте латташ боаца болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхера нах — верригаш а 380 гаргга саг. Цар тоаергья скважинаш, мехкдаьттахой чубахаш дола цІеноаш, дергда дукха гІишлои балхаш. Оаха хьалье йолаьй хьаккарч кхоабаргйола комплекс. Цига болх беш хургба цхьабола мехкдаьттахой. Вокнаш хургба типа аьшк гулдеш. Цар цу дийнахьа «Вторчермете» дІачулургъя ткъо тонн.

Субботник долча дийнахьа мехкдаьттахоша шоаш даьккха 465 сом алапи цхьайтталагІча пятилетка фонде юкъехьоргда.

ХЬИНАР КХО ЦА ДЕШ

Ерригсоюзни коммунистически субботник хьинареча къахьегамца белгалдаккха лаьрхІад «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене коллективо. Цу дийнахьа балха араваргва 1300 саг. 640 водитель, слесарь, сварщик, кхыча профессех бола болхлой массазарча шоай балха моттигашка къахьегаш хургба. «ЦІеча шоатта дийнахьа» объединенерча водителаша шоай автомашинашца дІа-юха хьоргда 129 эзар тонн гІишлои мовхьаш, ремонтникаша 26 автомашина ремонт а яь кийчъергья.

Кхоадьча доагорв чотагІа къахьегаш хургья 16 апреле Лаптев Алексей Кирилловичи Кушнарев Василий Андреевичи керте леттача бригадни подрядагІа къахьегаш йолча бригадай а Айдамиров Абубакар Магомедовичи керте латтача комсомольско - нагирхой бригада а коллективаш.

660 болхло, инженерно-технически болхло, гІулакхера саг хургва объединене, иштта цун филиалий коашка, гонахьарча моттигашна лостам беш, гаьнаш дІайогІаш. Цар цу дийнахьа хьагул а даь «Вторчермете» дІачулургла 7 тонн типа аьшк.

Ерригсоюзни коммунистически субботник долча дийнахьа шоаш даьккха кхо эзар сом алапи цхьайтталагІча пятилетка фонда юкъехьоргда автотранспортникаша.

Б. ЭКАЖЕВ.

ПЛАНАЛ ТІЕХ

Коммунистически субботника мишта кийчо яьй оаш, аьнна тха корреспондента **В. Костоева** даьча хаттара жоп а луш, Грозненски «Электроприбор» завода къахьегамен ялапен отдела начальника заместителa **Леонтьева** Валентина Ивановнас аьлар:

— Предприяте берригa болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхера нах болх беш хургба къахьегама цІей долча дийнахьа. Субботнике дакъа лоацеш хургва 1930 саг, царех цхьа эзар совгІа саг шоаш массаза болх беш болча моттигашка къахьегаш хургва. 16 апреле машинашъераша арахецаргья 18,4 эзар сома маьха нормативно-цІена продукци а 44 эзар сом мах бола товарни продукци а. Цу дийнахьа завода коллективо арахецаргья пхиъ тайп-тайпара электрофотографически аппарат, 23,7 эзар шарикови авторучка. Ленински коммунистически субботник долча дийнахьа № 7 йолча цеха болхлой продукци арахецаш хургба кхояьча материалий чотагІа. Цар хьаергья 45 цилиндр.

Болхлоша лаьрхІад шоаш даьккха 3.5 эзар сом алапи пятилетка фонде дІачудала.

1983 ШЕРА 28 МАРТ ХЬАТІАОТТАШ ХІАРА КХОАБАЧА ІАТТАГАРА ШУРА ЯККХАРА ЙОЛА

СВОДКА

(кг)

Районаш	1983 шера	1982 шера
Наурски	7,0	6,0
Шелковской	6,1	6,9
Грозненски	6,0	4,7
Надтеречни	5,8	4,4
Гудермесски	5,5	4,2
Шалински	5,4	4,9
Малгобекски	5,2	3,5
Ачхой-Мартановски	5,1	2,4
Сунженски	4,9	4,2
Назрановски	4,7	5,4
Урус-Мартановски	4,4	3,6
Республике гІолла	5,5	4,7

ГОТА БАЛХАШ СИХДЕННАД

РЕПОРТАЖ

Іуйрийна ийс сахьат даьнна ха. Тхо - да Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза 110 гектар хулача кхай тІа. Доакъара горохаца цхьана кен дІабуаш ба укхаза. ТІехьайнйза шишша селлка а йолаш щи агрегат я из болх беш. Сиха лел уж.

— БархІ сахьат даьлча дена дукха хІама ца эшаш 8 гектар дІайийна яьккхай механизаторaша, норма 5 гектар йолаш, — йоах цу боахама керттерча агронома Магомадов Баудина. — СихагІа лелаю шиі агрегат Оздоева Сеиммата. Шиі новкъостайлаьтта фу мел дика дуж хьожаш йолча Магиева Іаламатаца цхьана, балха норма юкъера лаьрхІача 160 процент кхоачашъю цо хІара дийнахьа, хІаьта Магомаев Рахима Бетадгириев Маймийна цхьана, — 145—150 процент.

Хьож тхо механизаторaша болх мел цІена бу. Агротехнико дІадеххача тайпара, 4—5 сантиметр кІоарга нийсача мугІарагІа дуж фу. Тракторaш сиха лелайой а балха дикала механизаторaша йоакхо елга хьаьхьокх цу гІулакхо.

— Соахкарчул дика дукхагІа йолаш йоаккх укх шера тха боахаме хьайбай продукци. Из толам баккхийтараш цхьан оагІорахьа кхаш леладераш а ба. Укх шера соахкарчул а дукхагІа доакъар кийчде дага да тхо. Цу гІулакха хІанзе а лард йоллаш а, йоах керттерча агронома. — Мошача доакъарв кхо дя хьалха бІаь гектара тІа дІабийнаб оаха цІкъа горохаца кен. ХІана тахан уж культураш укхаза дІае йолаьй. Цхьан хана дІайийча цхьан кхай тІаре яр хьайбашта юань икхалехьа шоллагІчув тІара яр къа а иле гІоккху уж культураш. Из бахьан долаш, хьалхара бІаь гектар дІайийначул тІехьагІа кхо ди ха илийтай оаха укхаза болх дІа ца болабеш. Цул совгІа оака дІайийнай фуна лаьрхІа 80 гектара тІа горохи 50 — кени.

Цу гІулакха кха кийчдеш бе хІана механизатораш. Йиъ низа бола гусеничи трактор я укхаза болх беш. Хьалха йоагІа деза дискаш тІехьадийза Йокидов Александра лелаеш яр, тІаккха менка боакхаш Алхазуров Юсапа яр. Йокадаеси Алхазуровен йоккхий галаш цамцадаьккха лаьтта тІера лаьрхІа аьлча приспособленешца дІанийсдеш ба трактористаш Муртазалиев Сайд - Мохьмади Байсаров Мовсари. Соахка эбаьлачул тІехьагІа тІа йоккхий галаш укхаш хиина кха истол санна нийсдир механизатораша. Цар беча балха къаьстта раьза ю укхаза беча балха тІахьожаш лоаттабеш воза цоллаьича отделений управляющи Албастов Ахьмад.

Тхо дахка цкъа да яьча заправщик ера кхай тІа, хІаьта «техничка» укхаза латташ яр. Цу гІулакхо хьахьокх бІаьстан кхайкара балхаш ма хулла сихагІа чакхдаха йиш хулийтаргйола тороцаш оарцагІъяхара совхоз йоакхо елга.

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТАШ ТІА: 1. Цу боахама тоаьмагІа болча механизаторех цаІ — Муртазалиев Сайд-Мохьмад; 2. ВІаьсти юи культураш дІаюш я «Самашкинский» совхоз.

НОРМАШ ТІЕХККХОАЧАШЪЮ

Агротехнически дикагІча хана бІаьстан балхаш чакхдахара шоай низаш оарцагІдаьхад «Атагинский» совхоза къахьегамхоша. 28 март хьатІаотташ ялата лаьрхІа 410-и доакъара 470-и гектар культураш дІайийнай цар. Цхьаккха а механизатор вай балха норма дикка тІехкхоачаш ца еш. Къаьстта белгалбаьннаб КПСС член Вазаев Адиан, Исланепреев Хьамзат, Вагапов Вайке, Кушалихов Ваха, кхыбараш. Цхьа ди дІадахнйтаа царех хІарапе юкъера лаьрхІача 150—160 процент балха норма кхоачаш ца еш.

Укх шера 1200 гектара тІа хьалкхеергья совхозо хьажкІаш. Уж тІахургйолча лаьтташта тІоадал Іоаеш механиц доахаш, индустриальни хьисапе дІаера планировка а еш кхаш нийсдеш боахи 5 звенора механизатораш. Звеньяш вІашагІъеххий кердача подрядагІа болх бергболаш. ХІара звено хьалкхеергья 250 гектар хьажкІел совгІа 250 гектар ялата лаьрхІа кхьйола культураш а.

ПхІинна механизатор чуволаш я хІара звено. Дукхача хана дена цу совхозе кха а хьегаш йоккха балха опыт Іоманаь болхлой ба царех дукхагІйараш.

Иштта, царех цхьан звенона кулгалдеш ва Социалистически Къахьегама Турпал Гайтамиров Ширвани. Цунца цхьана болх беш ва цун кьонгаш Хасмохьмадах Жалмирзая Духьъал цхьан дезалах вІашагІъелла п Суганпов Іибсай звено а. Цунца ба цун веждарий Мохьмад, Саийд-Эмин, Муса, Саиид-Мохьмад.

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА ПРИКАЗ

1983 ш., 29 март. № 77 г. Москва.

1983 ш. апреле — июне СССР Герзашцарча Низамкара оттаьа ха яьккха баьнна тІема гІулакх дераш мукъабалийтарах а боккъонца аргІаш тІема гІулакх де тІахьехара а.

«Массане а юкъара тІема гІулакхаш дара хьакъехьарча» СССР Законага хьежжа **аз приказ лу:**

1. Советски Эскара, ТІема-Форда Флота, пограничнии чурчен бІуний мугІарашкара 1983 ш., 1-гІа июль хьатІакхачалехьа боккъонца тІема гІулакх дара ха чакхбоалараш 1983 ш. апреле — июне мукъабовлийта.

2. ТІема гІулакх дераш запасе бахийтарца дувзаденна укх приказа хьалхарча пунктага хьежжа Советски Эскара, ТІема-Форда Флота, пограничнии чурчен бІунашка тІахьехалба цу дийнахьа 18 шу даьнна, тІа ца хьехаш бита бокъо йоацаш бола гражданаш, хІаьта иштта тІехаьнкха хинна эскаре бахара ха чакхъяьнна бола, хана га диллача бокхагІа бола гражданаш.

3. Ерригача роташка, батарейшка, эскадрильяшка, кемаш тІа дІакхайкадолда ер приказ.

СССР оборона министр Советски Союза Маршал Д. УСТИНОВ.

«ПРАВДА» ЯХАЧА ГАЗЕТА КОРРЕСПОНДЕНТА ХАТТАРАШТА Ю. В. АНДРОПОВА ТІИЙННА ЖОПАШ

Хаттар. 23 марта президента Рейгана дІаьха къамаьл дир США тІема политиках лаьца. Мишта лоарІ Іа из къамаьл?

Жоп. ТІехьарча хана Вашингтонера теттара дукха къамаьлаш ду цхьан хІамах — тІема кийчо яра, тІема программашта, герзя керда тайпаш хьадара хетадаь. Цох дийцар президента хІанз а.

Белгалдаьккха президента къамаьл, хетаргахьа, кийчдаь дар ВІашагІкхийттача Штаташкарча наьха уйлашта воздействи е, администраце лаьпа тІом бе кийча хилара наьхьо тІа-тІа наьха боабу сатем бушабе хьажа аьнна. Президента аьлначох американцаша мах малагІа бергба, кхетадеш ма хиллара, цар цоай гІулакх да.

ХІаьта а президента аьхар американцашка кхаьча Іац. Къамаьла деррига маІал Америка ма могга герзашца кийчъяле еза, дунен тІа тІехйола тІема держава хила еза яхилгах малттий. Цу тІа а уж гегемонистски уйлаш нийса я ала гІерташ Советски Союза политика аха ца хеташ селла харцйоах, селла бІеха гІулакхаш леладу. Гуччахьа аьлча, кхыча паччахьалкхенашца гІулакхаш леладара стандартех президента фу хет - хьогІ аьнна хаттар а отташ?

Президентага ладийгІача укхаза а, цига а шоашта уллув а США Советски Союзан мелагІа а. ХІаьта, из деррига а хиннад йоах цо тІехьарча тхьаь шера СССР шиі герзашцара низаш сихха алсамдахар бахьан долаш. ХІаьта ВІашагІкхийтта Штаташ кулгаш вІашка а детха аьгІан, цар герзашцара низаш кІенз а луш.

Бакъда. СССР шин обороноспособность чІоагІъяьй. США Советски Союза територена юхе тІема базаш йохкаш, ядерния кхыдолчех герза деррига керда тайпаш тьадеш цІа аьлча санна сиха гІулакхаш деш йолча хане, СССР из ца дича длан хар. Вашингтоне хІана чІоагІа дагадоалла, американцаш тІема хьакъехьа тІех хулта дІадаккхара. ТІакхачча тІема - стратегически паритето ядерни кхерам тІа а лоаттабеш вайна. [illegible] дара торокох аьлкар США. Из паритет — [illegible] тешпаза хилара вала чІоагІале, хІаьта вай де мел дезар дерша ца хьашиттара.

ХІаьта, ВІашагІкхийттача Штатана тІехьарча ткъаь шера хІама дьадац яхилгах теша йиш яц бер санна хІамах тешаш бола нах мара. Из бакъдара пхьадолча лоархІаме бакъдарашка хьожаргда вай.

Хоаш да алхха цу ханюкъа американски - стратегически низаш дикалга диллача геттара чІоагІа хувцаденнилта. Тоъаргда, шоай баллистически ракеташ тІа дІа-юха декъалуча головной доакъошка США яьннай аьлча. ХІаьта, из цар даьд ракетни герзаш сихха хьадара керда го дІа ца болабар духьа, ма де из яхаш вай тІатІертта тІахьехашие а. Нагахьа санна президент переговорий досьега хьежавалаpe, из атта кхетаргвар гІулакх ишта хинна хиларах. Бухсоццаш хиннар къаьгга хьагуш да американски хин кІалхарча лодка тІара эргаяьккха цхьан ракета цкъа 14 моттиг хІалакье торо йолаш хилара масалах. ХІаьта, уж тайпа ракеташ хІара хин кІаларча лодкъа тІа 16 я. Цар массане а низ Хиросимана техар санна йолча пхи бІаь гаргга йолча атомни бомбай бар миссел ба.

БІарчча хьайшача президента хІама ца деш яьккхай яхача юкъа США стратегически герзаш тІара ядерни заридаш 4-натарь 10 эзарнел дукхагІа хинай. Шоззеи ахаззеи ядерни арсенал дукхагІа хилар хІама ца деш даьгІад ала йиш йолаш дац? ХІана ца даш даьгІад ала йиш йолаш дац из.

ХІана дувнаргда. ХІаьта цІен дешашца аьлча, США-и НАТО-и хьал Іалаьмате халача аттад яхача Европах. Цаьхха а бакъдарашка хьежача теша атта да укхазара американски ядерни герзаш цу хан-юкъа кхоаза алсамдаларах а, хІанз уж 7 эзарнел дукхагІа хиларах а. Из а хІама ца деш багІарах хьахинна да?

Президент шийца гаш ала гІерт Европа зонера США-и НАТО царча цун союзникийн эзараш гаргга юнъерча гаьналга кхоача ядерни средстваш. Цу средстваш тІара ерригача ядерни зарядашка диллача НАТО-га СССР-чул цкъан ахаззеи уж дукхагІа йолга шайна ца хоаш санна.

Цу дерригех а ца оалаш Іерах совгІа, бІаргагуш харц дув из Советски Союзо ше дІанхайкань юнъерча гаьналга кхоача ракеташ дІаоттаяра шиі цхьан оагІорахьара моратори леладац яхаш.

Ца оалаш дитар цо юкъерча гаьналга кхоача американски герзаш кхыча моттиге а доацаш вай цІен юхе латтилга а. ХІаьта, вайна башха дац уж а США территоре тІара а стратегически герзаш. Из Европага кхаьча Іеш а дац. СССР ерригача периметрага гІолла латт вай территорена ядерни герз тоха йиш йола дукха бІаьш американски носителаш. ХІаьта, Пентагоно официально хьанхайкальча планех уж кхы а дукхалоа алсамъяргІолаш я. Алхха гаьна кхоача тхьамаш дола ракеташ 12 эзар дІаоттае лаьрхІад.

Президенто латиноамерикански цхьан мехкарча гражданский аэропорта фотографи хьагойтар, из а США-на бола кхерам ба аллан гоила а волаш. Бакъда, цо хьахъокхалзар миччa хана хьал гІоатта кийча йола ядерни герa тІадола американски самолеташ латтача, ВІашагІкхийттача Штаташта эзараш милаш гаьнарча самолеташ хьалгІеттача кайкъий фотографеш.

Из деррига а кІеэаца хет США хІанзарча администрацеца. Лаьтта, хин тІа, фега, космосе кхы а дукхагІа герз хилийтара хьежадйт триллионаш долараш. ЛаьрхІа да ядерни герзий деррига тайпаш теттара сиха дукхагІ делга. Президента ишта хьакхайкадир массаьара тайпаш долча герзий дикалга диллача нердагІа йола системаш хьехолара шерре масштабаш йола гІулакхаш чакхдоахаргхилар а. Цу тайпара сихагІа герзаш хьадара цхьаьнха лостам ба хьабелааш.

Из деррига а «советски тІема кхерама» жоп луш деш да яхаш къордедолийташ дукххала дувцачо цхьаккха Іехаве йиш яц. Советски Союзо мел даьр а мел дер а цхьаккха тайпара тешал деш дац тІема хьакъехьа тІех хила из гІертара. Американски оагІонца вай даьа де кийча дола а договораш а соглашенеш а тІаерзаь а ядерни вІашдухьала латтара боарам паритета тІера а ца доалаш. Вешта аьлча, США-и СССР-и кхерамзлени зе а ца деш, лохбара.

ХІаьта мегаш дац, алхха из де лерзІар къаьгга дІаяздаь дола ОСВ-2 Договор ахка дахийтараш хІана маппар безарех да тхо аьнна дІаоттар. Советски Союзеи НАТО-и Европе цхьатарра ракеташ, цхьатарра самолеташ хила еза е цига цхьаккха а ядерни герз — юкъерча гаьналга кхоачар а тактически а хила дезац аьнна вай енна предложенеш тІа а ца эцаш. СССР тІех хила гІерт а ма йоахий цар СССР политикана хІама тІакхолла гІерташ Вашингтона хІанзарча кулгалхоша леладу гІулакхаш паччахьалкхенашта юкъе леладе йиш йолаш дац.

Хаттар. Президента Рейгана хьакхайкадир, цо ше керда оборонительни концепци оттаьй, аьнна. Фу яхилга да из, ма дарра аьлча?

Жоп. Цох къаьстта дувца деза. Дог Іаббаьца «советски тІема кхерамах» а дийца, президента Рейгана аьлар США стратегически хьашташ Іалашдара дешага хьажа деза ха хьатІаэттай, аьнна, хІаьта цунца дувзаденна хьакхайкадир йоккха масштаби лакха эффективности йола ракеташта духьалара оборона кийчъе дІайолаьльга.

Цу хІамах дика кхеташ боацача наха, цІаьхха хьежача, из теркам тІаоаш гІулакх да ала а тарлу — хІана аьлча президенто ювцараю оборона хьакъехьара мероприятеш я ала мегаргдолаш ма йий. Бакъда, из цІаьхха хьежача а цу дешаех кхеташ боацарашта хетар а мара дац. Долчча бесса аьлча, США стратегически тІагІортара инзаш мамотта дІахо дегІакхувларг а да, эргидоахаш тоа а дергла, из дергда белгалларча лостамагІа — хьалхарчунца ядерни хІама тохара потенциал Іоа а еш. Цу хьалашка ракеташта духьаларча оборона ноккъостадца — воах оагІон йоагІ-йоагІаш йола стратегически средстваш хІалакье торо Іалацъар, вешта аьлча, хІама юхатоха йиш йоацача из оттаира тІадерзадаь да американски ядерни кхерама хьалхашка Советски Союз де хІама доацаш йитара. Из къаьгга го деза, цу «кердача концепце» боккъонца долча маІана инниса мах бара.

Шиі хана, СССР а США а стратегически герзий проблема юваца дІайолайича, цар цхьана мунІарал дир стратегически тІагІортарех оборонительнии гераш шоайла хада йиш йоацаш бувзам болаш долга. Цхьа хІама доацаш дац, 1972 шера вай мехкашта юкъе цхьан хана ракеташта духьаларча оборона системашта доазув оттадара Договор а тІагІортара стратегически герзашта доазув оттадара Хьалхара соглашени а тІайийца хилар.

Кхыча дешашца аьлча, цу белгалдаьча документаш тІа оагІонаша къоабал а дир, дІа а кадир ракеташта духьаларча оборона даькъе вІаши сабар долаш хилча мара тІагІортара герзашта доазув оттадара а кІеэигдара а наьхьагІа дІахьалхашчахьа ухалургдоацилга, вешта аьлча, бІарча хьайшача стратегически герзаш Іоаделза юхатоха а юхадерзаде а йиш йоацилга. ХІанз США гІерт из бувзам дІахоадабе. Нагахьа санна «ханйоакха», из санна йолча концепцех хургдар фуд аьлча, из да стратегически герзий деррига тайпаш — тІагІортара дараш а оборонительни дараш а боарам боацаш Іоадара шлюзаш бокъонца хьеллар. Иштта да боккъонца дола йаІац, оалаш ма хиллара. Вашингтона «оборонительни концепце» чура чукъе.

Хаттар. США президента лакхе белгалдаьча къамаьлаца ювзаенна малагІа юкъара выход е йиш я?

Жоп. Лоацца а цхьан тайпара а жоп лургда аз — США хІанзара администраци Іалаьмате кхерамеча наькъагІа дІахо йодаш я. Иштта корта боацаш леладе йиш яц тІемах а машарах а дола дешаш. ТІема даькъе СССР-ал котдувла гІертарах хІама хургдац. Советски Союзо цІаккха нийсдолийтаргдац из, гера доацаш моллагІча а кхерама духьала оттаргьяц из. Из чІоагІа дІанкхетадолда Вашингтоне. Котдовлар дог доахаш ядерни тІом дикагІа дІа мишта болабергбар-хьогІ, яхаш керд-керда варианташ хьадага в ца лувцаш Іийча бинъахьа бар цига. Из цхьаккха бехктокхам боацаш хинна ца Іеш хьаьнъал доацаш а хІама да.

Президента ше къамаьл деш дийцар нерттерча даькъе Советски Союзах хиннадале а, ерригача паччахьалкхений а халкъий а хьаштаешта доагІаш дар из. Американски кулгалхой европейски мехкаш ядерни каралоацама дала гІерташ хилар кхетадеш хила деза. Вашингтоно леладу гІулакхаш дерригача дунена кхерам тІатоссаш да.

Тахан деррига низаш цхьан хІаман — ядерни туркаІ ца оттийтара тІадерзадаь хила деза. Цу наькъа тІа оттара ВІашагІкхийтта Штаташ цІенхаштта тІахьех вай.

Хьаша накъаваьккхар

Газета тІа дІадахача кІиратІа хоам баь ма хиллара вай республике ха йоаххаш хиннав Германе цаІ йолча Социалистически парте ЦК пропаганда отдела сектора заведующи Йоахим Станкалла.

Вай республика партийна организацей балха опыт йовзара а шоай парте къахьегамхой социалистически наьъкагІа дІахьалхашка хьа кхуллара пайда ийбеча кхета а балха формаш методаши хьахьоккхара а цо ена визит беркате хилар.

Йоахим Станкалла тІайийцар Нохч - ГІалгІай АССР кулгалхоша, из хилар республика столица къахьегама коллективашка, дешара заведенешка, творчески союзий викалашца вІашагІкхийтар. Массанахьа боккхача бехамца тІайийцар вежарашца йолча парте аийа, цуьга дийцар парте XXVI съезда, КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеча шоашта карагІдаьнначох, дахаш дисачох. Цул совгІа вай хьаша хилар республика цхьайолча районашка ваха а. Иштта, цун вІашагІкхетараш хилар Наурски а Ведиски а районий къахьегамхошца.

Из мел хиннача коллективашкара нах чІоагІа лоаш бар Германски Демократически Республика къахьегамхой вахар довза. Цар лоІам кхоачаш а беш Йоахим Станкалла шерра дийцар царна экономически а культурни а детІаахара даькъе шоаш даьхача толамех, хьалхашка уттача халонех, уж эшаяра шоай парте нах оарцагІбоахаш беча балхах. Хьашо хоам бир 1983 шу шоай республике Карла Маркса шу санна дІаккхайкадаьлга, цунца дувзаденна наха коммунистически кхетам балара бола кхы а чІоагІаІа боаржабаьлга, буржуазни пропаганда аьлдиташ хьагучадахара шоаш хаддакаа йоакхо елга.

Ше вайцига ха йоаккхача юкъа хьаша йиш хилар Нохч - ГІалгІайчен столица сийлен моттигаш йовза, из хилар республикански краеведчески музее, цирке яьча представленега хьежар.

Бухсоццаш парте обкома шоллагІча секретара Л. Д. Магомадова тІайийцар хьаша.

Селхан город Москве дІавахар Йоахим Станкалла. Грозненски аэропорте из накъаваккха венавар КПСС Нохч - ГІалгІай обкома секретарь М. О. Бузуртанов, кхыбола бехктокхаме болхлой.

ТӀАЙИЙЦАР КХОАЧАШДАРА — ХАДДАНЗА ТӀАХЬОЖАМ

Парте Грозненски горкома пленумера

ДӀадахача шоатта дийнахьа КПСС Грозненски горкома аргӀанара пленум хилар. Цига дийцар «Къахьегама, пачхьалкхен, партийни дисциплина чӀоагӀъяра дакъе КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленумо дӀадехараш кхоачашдара города партийни организацешна беча организаторски политически балхах» дола дош. Цу хьакъехьа доклад яьча горкома шоллагӀча секретара М. Э. Баймурадова белгалдаьккхар, КПСС ЦК ноябрьски пленума решенеш, цига тов. Ю. В. Андропова яьча доклада тӀара положенеш выводаш города коммунисташа, берригача къахьегамхоша къоабелъя хьаллаьца ца Iеш уж шоай дӀахо йодача хана дедезача гӀулакхий программа санна тӀаийцалга.

Города дукхахча къахьегама коллективаша чӀоагӀа мутӀахьа хинна хьаллаьцар «Хоастами сийлен — къахьегарга хьежжа!» аха месийчий болам, шерра къовсам боаржабаьб къахьегам лерттӀа вӀаштӀехьбаккхарах яхь йоаржаяран тӀехьа, боахам лелабеча доагӀаш дола довл ца лоаттадерашца, хӀамей кхоми хьурмати ца дерашца, дисциплина телхаерашца.

Города цхьайолча предприятешка, организацешка къаьстта чӀоагӀа къовсам лоаттабу зехьа йовш йола балха ха кӀезигъяр духьа. Ишта, «Красный молот» заводе соахка цул хьалха дӀадахача шерачул 1200 сага-ди кӀезигагӀа доадаьд, хӀаьта «Автоспецоборудовани е», «Электроприбор» заводашка — 3,8-зза 3-5-зза кӀезигагӀа.

Парте райкомаш, юкъхьанцара партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, боахама кулгалхой укх тӀехьарча хина дукхагӀа тернам тӀаьхийта баьннаб болхлошта, гӀулакхерча нахи луш бола къахьегамеи нравственни кхетам эргабоаккхаш тоабара, къахьегама коллективашка баькъахьара морально-психологически хьелаш хьадара, нах къахьегамца коммунистически дог-уйла йолаш хилийтара, социалистически яхь йоаржаяра лоаттаду боламаш шердара.

Цу деррига йиш хилийтай производства эффективности балха дикали айе. ЦхьайтталагӀча пятилетка хьалхарча шин шера товарни продукци йохкара боарам контрольни цифрашка оттабьчул цхьа процент, хӀара болх бечун къахьегама овсарле цаӀи ахи процент тӀех я. Планал совгӀа ехкий 28,3 миллион сома маьхьа тайп-тайпара продукци.

ХӀаьта а докладчика а цул тӀехьагӀа къамаьлаш даьчар а белгал ма даккхара, города предприятешка, организацешка къахьегама, пачхьалкхен, партийни дисциплина чӀоагӀъяра беча балха боарам хӀанз а хила ма боагӀаре парте ЦК ноябрьски Пленумо дӀа ма деххаре бац. Цу деша хьакъехьа тӀийъь решенеш, соцамаш кхоачашделга чӀоагӀа мела латт.

Хьалха санна пайда боацаш дукха ха йов хӀанз а. ХӀаьта цхьаццайолча предприятешка из кӀезиг ца ярал совгӀа тӀаьхеташ а хиннаъ. Ишта йовш йола ха швейни текстильно - галантерейни объединенешка кхозза тӀакхийттай, «Грознефтеоргсинтез», художественни промыслай объединенешка — цкъаь кхаззи, гӀишлой материалаш еча № 1 йолча комбинатен кога гӀирс беча фабрикен — шоазза, «Металлист» заводе — диъазза. Цу а кхыча а предприятешка къахьегам лерттӀа вӀаштӀехьбаккхара, дисциплина чӀоагӀъяра боахама кулгалхошен партийни организацешен е йоагӀа йоакхо ца ярца, цу хьакъехьа дола цӀенхаштта дола кхоачамбоацараш лоаш хиларца мара дувза йиш яц соахка города промышленносте 114 эзар сага-ди довр, из бахьан долаш кхы тӀа а яла йиш йолаш хинна 11 миллион сома маьхьа продукци ца ялар.

Цу деррига хьагойт партийни, профсоюзни, комсомольски организацешка къахьегама распорядок телхаерашца кхоачам болаш къовсам ца лоаттабелга, кхетама болх лерттӀа ца оттабаьлга, производствана зене дола гӀулакхаш леладерашта даим йоагӀаш йола оценка луш йоацилга.

Цхьайолча коллективашка болх ритмично ца белга массазара гӀулакх а хина дӀаэттад, из бахьан долаш кийчъеча продукцена юкъе дукха брак нийслу. Алхха дӀадахача шера города предприятешка брак йола продукци арахецарах дайнад цхьа миллион сом ахча, хӀаьта продукци хьаеш дӀадахийтар 22,1 миллион сом тӀех хиннад.

ХӀанз а лоха я пачхьалкхени плановни дисциплина. 1983 шера хьалхарча шин бетта итогегӀа продукци маьхалъяккхара заданеш кхоачашъяьяц «Грознефтеоргсинтез» объединене, Октябрьски консерваш еча заводо, хӀаьта цхийтта предприяте боахка цу юкъа кийчъяьчул кӀезигагӀа арахийцар продукци. Цхьайолча предприятей кулгалхой хьалха санна хӀанз а шоай планаш кӀезигъяра корректировкаш еш, договорни декхараш кхоачаш да деш йолча зенеча практикацара къаста тугац бац. ХӀаьта шеко яц цу деррига бухсоцаш хьакур хила ма доагӀара хилийтара Iоткъам белга.

— Цхьаь цхьан балха тӀа толам баккха йиш яц, нагахьа санна къахьегам дика вӀаштӀехьбаьккха, доагӀар хӀарана шийтара а шийх новкъостагара а хьадехаргдола, ледарлю еши общественна духьала зене гӀулакхаш леладеши бараш ловргбоаца хьылаш хьадаь па хуле, — аьлар пленуме къамаьл даьча «Красный молот» завода слесара М. В. Висантова. — Тха заводе дика опыт Iоальй къахьегама дисциплина чӀоагӀъяра тӀаберзабьча балха даькъе. Хьаьаргъи вай начальник В. Н. Рожко, партийни организаце секретарь П. А. Эвнлов вола № 5 йола цех. ТӀехдаьха корта бохо маларащ меларaш, прогулаш ераш, вай вахара хьисавеца тарлургдоаца гӀулакхаш леладераш общественноста суде бийхе къовстабу. Цига тӀахул участкий начальникаш, новкъостий суда председатель, правонарушенешта профилактика еча комиссе председатель, цеха кулгалхойи общественни организацей викалаши. Цига новкъосташта хьалхашка жоп луш хул харцбаьннараш, царна бе боагӀа бехк бу. ХӀаьта моллагӀа шоазагӀа гӀалат воале из вех цеховни профсоюзни организаце заседане. ТӀаккха цига къоастаду из мишта бехктокхаме оза воагӀа — премех воакх, шера итогегӀа хьоажаду алапи ца луш вут, кӀезигагӀа ахча телача балха тӀа хьожаву, аьхкий отпуске вахийташ, квартира эцара аргӀа тӀехьйоакх. Ишта административни а общественни а хьисапе бехктокхаме озара средствах кхетамца пайда эцар бахьан долаш цехе хоаш тоьенний къахьегама дисциплина.

Къахьегама дисциплина чӀоагӀъяра тӀаберзабаь болх беркате хургба хӀара нарушени теркалъергйола, бехке волчун Iоткъам, алапена эшам бергбола хьелаш коллективе хьадой. Цунца цхьана бӀаргкӀалара балийта йиш яц брак ераш, шийх декхар талмаста кхоачашдераш, хӀаман кхоми хьурмати ца дераш. Къаьстта ляра къовсам лоаттабе беза социалистически доалахьен тӀаьхуйдарашца, коллектива юкъара декхар дийц а далийта алхха шоашта бола аьттув лехарашца. Цу хьакъехьа шоай коллективе партийни, профсоюзни, комсомольски организацешна хьадда болх белга хьагойтар Грозненски радиотехнически завода наматчикас Г. Н. Фефеловас.

Пленуме къамаьл даьча парте Октябрьски райкома хьалхарча секретара Л. П. Кизиловас къаьстта тернам тӀаьзар кадрашца беча балха, тӀадиллача гӀулакхацара цар бехктокхам айбара. Парте райкома пленумашка, бюро заседанешка кулгалхой отчеташка дукхагӀа ладувгӀа баьннаб. Кердачун кадраш тӀакхуэш хулга белгалдоакх цар шоай коллективашка творчески атмосфера хьаьрга хьекха. ДӀадахача шера балха итогаш еш гучадаьлар цхьабола кулгалхой производства эффективности балха дикали айяра, къахьегамхой хьалхашка латта декхараш кхоачашдар духьа оврцагӀбахара лерттӀа йоакхо еш ца хилар. Царех ба «Чечингобувьбыт» объединене, ДСУ-1, ПМК-1 кулгалхой нох. Ш. Ш. Мусаев, Г. Д. Альтемиров, Ш. С. Эдельгириев, кхыбараш.

— Къахьегама дисциплина чӀоагӀъяра оттаяь мероприятеш чакхйоахача боакхача лоархӀаме я социалистически яхь, — аьлар Старогрозненски УБР мастера В. П. Снегира. — Кхоачаш ба шера пхи эзар метр кӀоарта бурув тохара баьржача боламе дакъа лоацача тха пхе бригаде 1982 шера шин нарушени мара ца хиннилга белгалдаьккхача, хӀаьта карарча шера кхаь бетта цхьаь цаӀ хиннац.

Цу деша хьакъехьа къамаьл даьча горкома хьалхарча секретара Н. Н. Семенова хьадийхар ерригача партийни организацешкара, боахама кулгалхошкара хӀара балха моттиге дисциплинен порядок чӀоагӀъелга, тӀаийо решенеш кхоачашъяр Iалашделга.

Парте ЦК ноябрьски пленумо транспорта болх тоабара дакъе дӀадехараш кхоачашдара даьчох лаьца пленуме хоамаш дир горисполкома пассажирски транспортеи бувзамен отдела заведующе А. Н. Дудинова, машинаьхьакъахой уалови парткома секретара А. А. Матвиенкос, ПАП-1 начальника Т. А. Ошаева. Белгалдаьккхар транспорта болх вӀаштӀехьбаккхара цар ледарло елга.

С. МАЙСИГОВ.

ДИКАЧА НАХАХ

«СА КЪАЙЛЕНАШ ЯЦ»

«40 лет Октября» яхача совхоза № 3 йолча шурий ферме со кхаьчача хана, доакхи дийтта а баьнна, уж лаьтта моттиг цӀенъеш боахкар доярхаш. Цар болх юкъагӀа ца баккхар духьа ферме цӀеча уголоке дӀачувахар со. Укхеза са бӀаргтӀаьттар Нохч - ГӀалгӀай АССР хьаьь 60 шу а нохчийи гӀалгӀайи шоай лоламегӀа Россена юкъебаха 200 шу а дизара сийна вӀармеча республикански социалистически яхье эггара дикагӀа толамаш бахарах МТФ коллективана оначйна КПСС Нохч - ГӀалгӀай обкома, республика Министрий Совета облсовпрофа, ВЛКСМ обкома вымпела. Массанена гургйолча хьалтеза йоаллар ферма дикагӀболча доярхой список. Цунна керте лаьттар совхе ше гӀулакх деча 15 Iаттах хӀаранагара 2970 килограмм шура ьаьха Дзаурова Мадинат.

Сона хьалхагӀа а эзар Мадинат юкъаш.

— Из м толам а яц, — аьлар ферма зоотехника Албакова Iалихана. — Из тха эггара дикагӀа йола доярка я. Сага тӀехьа бӀарг лехка ца безаш ду цо ше хьадер. Балхах дог лазаш я. Шийна тӀачӀоагӀдаьча доакенга Iалаьмате дика хьож. Цудухьа фермерча доярхашта юкъе хӀанз а эггара дукхагӀа шура йоахкх ца.

Мадинат хьаарга хьожаш тхо дегӀаш ферма зоотехника хозе а хеташ дувцар цун дезалах.

— Тха ферме болх беш ДзауроагӀар бӀарчча династа я, — аьлар Iалихана. — Цхьан цӀера гӀара пхи саг: Мадината цӀенда — Бийсолта мастер-наладчик ва, воӀа — Руслана тракториста доакъар хьатӀехкхуь, ши йоӀ — Лиза а Лейла а Iаьсешна хьожаш я.

Цу санна цӀена уголоке хьачувьлар доярхана вӀалла тара йоаца цхьа кхалсаг.

— Ер а-кх Мадинат, — аьлар Iалихана.

Минут хьалха Iалихана яьзар цунга дӀадийцар аз.

— Из Бакъде, — элаьлар Мадинат. — Тха совхоза цхьоагӀча ферма зоотехник ва са воӀ Сулаимбик, ветеринарни техникум яьккханчуп тӀехьагӀа цига болх беш ва. Билан а, хӀаьта эӀамагӀа вола ТемарханЗ юртбоахама техникуме дешаш ва.

Ийс бер кхедадд Мадинага е цуи цӀендас Бийсолта а.

ИттлагӀа шу да Дзаурова Мадинат цу совхозе доярка йоаа. Назрановски районе дика йовзаш я цун цӀи. Хьаьнала къахьегарах цунна еннай Къахьегама Сийлен III-ча степени орден, из я юртсовета депутат.

— Миштa вӀаштӀехьдоал хьа Мадинат, — хетт аз цунга. — хьаяа дезаш лелабе а шитта дика бола бе аӀ?

— Юхьанца Iалаьмате хала дар, доахан дийтта чуеча бума бараш санна дийсте хьаьгӀадоагӀар кулгеш. — А кхы гӀоргьа цу балха, дагахьа чӀоагӀо йора аз. Бакъда, сатоссаше юхе а ферме йодар. Цига дале, сона лоацар са тӀехьашка хьаннига наха дӀахайта, шозлагӀа-дале, сайна фу дулургда хӀ а гӀертар. Мадерра ала хьай Iа, ма тешалаь бера хана деха доярка бола дукхабезабенна ферме онеи со хаьчо дувцанох. Уж тайпа нах вӀаьла бац ала хьалац со. Бакъде, цу хабарах со тешас-м хала да...

Бакъдув Мадинат. Дувце хабар доацаш хала ба доярка болх: са хилалехьа гӀатте веза, бийса яхача мара чувагӀац. Хьинар дар, нахаца хьаь эр мара соцалац ферме. ХӀаьта майрра ала йиш я: Мадинат царех а!

Мел дукха аз дувцарах, хеташ дарах хӀама хилеьзар дика гӀоча доярка балха хьайленаш бовза воларах.

— Йоаца хьайленаш аз мичча хьарга, — элаьлар Мадинат. — Деррига а сага, цо шийна тӀадиллa гӀулакх цӀена кхоачашдерах тийша да. Балхах дог лазаш хила веза саг, балха ва со ахаш дӀаухаш а елапи хьайдош а ше ва! Сага тоамга кхоачавер из да, сога хьаттача. Бакъда, доахнина партӀа гӀулакх да хӀ деза. Кертера дар фуд аьча, из да уж цхьан хана а цӀенда а Iодеттар, дика хьабер, цӀена лелабар. Диъан тӀа а вон тӀа ца ваьча мича вола дег, баргьда, аз сей из дӀаххоачар ду деза хен деттача хана царна тӀакхача гӀерташ. Вай фуннагӀа дувце цхьан кулгашка даьннача доакена кхычое ерига шура дӀа пургьяц.

Фермерча берригача доярхоп тӀашебусеш тьмчама шинне цӀи яьккхар аз. ДӀахо со ала гӀертачох кхийттача Мадината аьлар:

— Уж тӀаьхьабисара бахьан аз царга дукхазза дӀадийцад. Из цаӀ мара дац — болх тесса лелабар. Дукхача моттигаш хул цар доахан аз а хьача доярхаше а детташ. Сага йоагӀача а йодача хиннад тхо хьхе балха хьа ца беагӀаш массаьхь дӀ доаххар цар. Болх мишта беш хилча шура хургьяц, тха доахан дикача фух дала а. Дань кхуг эш массанахьа а!

Даь кхуг... Сона хетачох из а Дзаурова Мадината мишта дика болх беш хилара ерригa къайле, нагахьа санна цох мишта ала йиш ела.

Хетаргахьа, из дика кхета даьд ферма кулгалхоше а специалисташа а. Укх тӀехьарча хана укхаза дукха хӀама даьд производственни дисциплина чӀоагӀъяра, нахьа бехктохам айбара. Массане бар. ХӀана аьлча, доярхаш дика болх бе гӀертарах хӀама хургац доакъар ханнахьа хьатӀа ца даьхе, из скотникаша доагӀача тайпара дӀа ца лой. Кхыча тайпара аьлча, хӀара сага ше де дезаш дар хӀамаи бала а кхоачаш, дмагӀа мишта дергдар-хьогӀ, аьнна ца дича.

Из да керттера дар!

„Мадината куц ца хеташ хӀама ца оале а, аз кхетадир из дукха сагото йолга — масса хӀама хургда цӀогӀа да дезаш, даккхьейна доахан детта юха я а ма езий цун.

— ЦӀогӀа хьежа-м несарий бер, — аьлар цо.

— Несарий боалабича-м мерхана сихагӀа лела езаш хул ма йоаций, — бегаш бир аз.

— Iаьнцига мишта дац. — ХӀарана ше да дезар хьаду — цесараша, межкараша, кьонгаша.

М. МУСИЕВ.

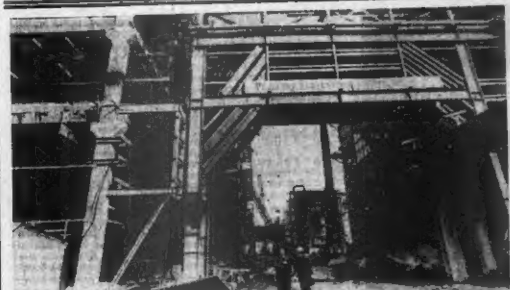

УЗБЕКСКИ ССР. «Электрохимпром» яхача Чирчикски производственни объединенера аммиак йоаккха комплекс — пятилетка кхоалагӀча шерара йоккха пусковой объект. ГӀишлонхоша дош деннад оборудованеш монтаж а яь хенал хьалха — Сийлахь - боккхача Октябра 66 шу дуза ди хьатӀакхачалехьа, — пуско-наладочни балхаш де мара ца дезаш комплекс инстелкхха яьна.

ХӀанз гӀишлои площадки тӀа чуйина балхаш деш латт. Чирчикски химикашта эша оборудовани лоаттаю мехкарча итташ йолча предприятешка.

Кердача комплекса проектни мощность шера 450 эзар тонн аммиак араяла могаш хургья.

СУРТА ТӀА: комплекс хьалъеча.

Р. ШАМСУТДИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

А. М. Горький (1868—1936 шш.)

Советски литература водоначальник Максим Горький (Алексей Максимович Пешков) ваьв 1868 шера 28 марта Нижний Новгорода (хӀанз г. Горький) мастеровой - красодерещика дезале.

Революционни идей пафос йолаш хиннай Октябрая хьалхара Горька произведенеш, церна юкъе эггара чӀоагӀагӀа йовзаш яр — «Нана» яха роман — истора кердача турпалаш йола поэма санна тӀанийцей къахьегача наха.

Октябрая тӀаьхьагӀарча шерашкарча книжкаш тӀа цо хостабу лоала кӀалхарбаьнна хӀема хьаьхоллаш бола наькъ ниэ, нергӀатача залкъа исторически творчество, мукъбаьккхача къахьегама низ, революца кхетам луш кхевь Сог.

Горька вахар сийрдадаьнна хиннад из чӀоагӀа духза вовзаш, идейни творчески дегӀаваре кхиа ... дӀаш ... В. И. Ленинца ...

А. М. Горький ва социалистически реализма литературане ... вӀаштӀехьдаьхар, советски аз дарзой кулгалхо хиннар.

Горька сийлахь-йоккха творчески тӀехьале хӀанз а адамленна вахара революционни хувцамаш дара, иразага, сердалонга кхачара боле бокха тӀахьехам санна.

СУРТА ТӀА: А. М. Горький. (Москва, 1928 шу).

ТАСС фотохроника.

АЛМА-АТИНСКИ ЗАПОВЕДНИК

Бе-бе а шийн тайпара а да Казахстана Iалам, хӀаьхий а ше морг кхи цхьаьнха доакки а да цига тӀайоалача хӀамайн хьайбайи дуне. Республика Iалама рузкъаш ца дайтари лебадари духьа пачхьалкхан яхх заповедник хьахьй цун территоре тӀа. Тха дувцар Казахски ССР столицагара 25 километр гаьна, Iалано хозъьлча Заилийски Алатау босешка уллача Алма - Атински пачхьалкхен заповедникахь хургда.

1931 шера хьаьнй Алма-Атински заповедник. 91,5 эзар гектар моттиг дӀалоаш цо, шо-шоаш къаьста йолча шин участках латт из — ломайн ах лысачен. ЦӀаккха а ца дашаш лоа тӀауллача ломаштен шийло тӀунача климатан лоаллаха я укхаза Iы меца йӀайха лысаленаши ахлыссаленаши. Кхыча дешашца аьлча, укхазарча башха йоккха йоацача территоре тӀа я нийсса вокх оагӀорахьара ландшафташ.

Заилийски Алатау ломашка шаьра белгалйоал лакхера хьунаш. Зона лохерча даькъа тӀа хул березен къахьостин, хьандаргаш а наркаш а, ежевикеи малинеи. Форда тӀара хьалйистача 1800 метргара 2700 метрга кхаччалца лакхача субальпийски зоне тӀайоалаш я хвойни хьу. Къаьстта безача маьха я укхаза 40—50 метр лакха урагӀдолаш хенаш а долаш йола реликтови тяньшаньски корсам.

Форда тӀара хьалйистача 2700 метргара 3500 метрга кхоачаш лакхача моттиге улла зона — гобаькхха можжевельнико чуерзаль альпийски даьгӀенаш я уж. Юкъерча Талгара районерча ледникашта лохеха я шоай тайпара эдельвейсаш.

ЦӀаккха а ца дашача лоӀ, чхарий, шан мокх аьнна цӀи дӀаккха да форда тӀара хьалдистача 3500 метрал лакхехьа улла заповедника лакхача ломаша дӀалоаца даькъа. Укхаза, морхашта кӀал, яда 140 совгӀа ледникаш. Цу ерригеша дӀалоаца моттиг — 170 квадратни километр. ВӀалла хайра хӀама яц цига тӀайоалаш.

ХӀаьта ерригаш а лаьрхӀача Алма-Атински заповедника ломашкарча даькъа тӀа тӀайоалаш 560 совгӀча тайпара га-баьцовгӀа я.

Массе тайпара фауна я заповедникe. Укхаза да 200 совгӀча тайпара оалхазарашн 50 тайпара млекопитающи. Заповедникера вурийтта тайпара хьайбаш Казахстана «Цӏеча книжка» тӀа язадаь. Царна юкъера ферх, джейран, акха газа дӀадоалаш лаьттача тайпаех дола оакхарий да, хӀаьта акха цискатайша ча, кер, хьах, кхыдараш — наггахьа мара доацарех. Уж деррига хьайбаш пачхьалкхено лораде оттадаь да. Заповедник бахьан долаш вӀаштӀехьдаьннад геттара доадаь дӀадоахачара уж кӀалхардаха. Масала, 30-гӀа шераш юкъекхьачча хана Илийски атагӀа ерригаш а массехк мара яцар джейран. ХӀанз массехк бӀаь джейран я цар Iулаца.

Iаламо кхелла шийн тайпара хӀама я Карканаш яхача шаьрача араюккъе латтача ломий чхарашта юкъерча чӀоже багӀа Бека гӀоамара гув. Из хьахиннаб Или яхача хи йистера гӀум нӀешиа дӀа а кхухьаш из цигга Iоехкашн болча михо баь болх бахьан долаш. Декъача дӀайхача дийнахьа цу гувна оагӀошка гӀолла тоатолаш санна Iоуха гӀум ена йолалу. Цун оаз тӀехь-тӀехьа чӀоагӀ а луш, юххера а кема гудок санна чӀоагӀа ек. Iаламгара гучадувла цу тайпара хӀамаш лаьттан шара тӀа Iалаьмате кӀезига хулаш да. ГӀум екара бахьан малагӀа да ховш доаца дукха ха яр. ЛаьрххӀа тохкамаш деш хиннача Iилманхошта дукха ха йоаццаш мара гучадьынадац цун бахьан гӀум йоалена хиларах доаллилга. Полаена гӀум дукхагӀа ме хул, шаьрагӀа къаст цун оаз.

Пачхьалкхен Алма-Атински заповедник Iалама чухьара шийн тайпара хӀама хинна ца Iеш, Iилман центр а я. Iилман болхлоша даь тохкамаш бахьан долаш хьайийлай боккха Iилма-практически лоархӀам болац йола хьайбаш вахара дукха къайленаш. «Iалама летопись» лелаю укхаза хулаш мел дола хувцамаш а хьайбаьи тӀайоалача хӀамайн керттерча тайпай фенологех йола ерригa даннеш а тӀаязъеш.

Заповедника болхлоша ишта боккха культурно-просветительни болх а бу. ЧӀоагӀа уйла тӀайохийт, белгалла аьлча, Iилман знанеш йоаржаяран Iалам лорадеш леладе дезилга дӀахайкадараш. Из гӀулакх деча доккха дакъа лоац оалхазарий, млекопитающей, садоахкача хӀамай, лаьттах тӀайоалача хӀамай йӀаьхий коллекци чугулъьча заповедникерча Iалама Музея. Цкъа хинна а Алма-Атински заповедникe хинначох ханахьа йиш ца луш дет цу лаьттаргъа баь долча Iалама из тамашийна минииг.

Юрий КУНДИН. (АПН).

Iилманеи техниканеи карагӀдувлараш

ГОМ ТӀА ГӀОЛЛА ЛЕЛ ПОЕЗДАШ

Москвана юххерча Щербинка яхача станце районерча Экспериментальни гом тӀа гӀолла дийнахьа а бус а тобоахаш лел поездаш. Из — лелача состава эксплуатации ремонти ярца ювзаенна йола тайп - тайпара проблемаш къестаеш йола машиннаькъа транспорта Ерригсоюзни Iилма - тохкама института (ВНИИЖТ) полигон.

— Лела состав лаьрххӀа болча наькъа тӀа тахкара идея, — йоах института директора СССР Пачхьалкхен преме лауреата Лисицын Александра, — хьоттаяьр профессора Ломоносов Юре 1901 шера а тӀехьа. Цхьабакъда, чакхьаккха вӀаштӀехьдаьннадац из Советски IаьдалагӀа мара. 1932 шера профессора Белоконь Николая кулгалца Экспериментальни гом хьалбадаьлар. Дунен практике духхьалха хьалхьаь тохкамий лабораторни дакъа эксплуатаце дикагӀча хьалех дӀахотта йиш хулийташ йола база. Цу тайпара полигонаш доазол дехьа дукха а тӀехьагӀа хьахиннай: КНР-е — 1960, ЧССР — 1963, США — 1980 шера. Кийчъяргеи тохкама балхий шоралеи дахлача уж хӀанз укх сахьата советски полигонал тӀехьа я.

Полигона балха принципашка хьож со, цул тӀехьагӀа электровозо довдаду тхо цаӀ мара станци тӀайоацача Экспериментальни гома тӀа гӀолла. Из я поездаш дӀайохийта а хьатӀайоагӀа а пункт. БоккхагӀча, 6000 метр бӀаьхача гом тӀа гӀолла долх тхо. ХӀара бар 7 500 метр болаш цунна чухьнакьа шин гом кхы а ба.

— Чухьарча гомий профилашн плани, — яхаш дувц дӀахо Лисицын Александра, — вӀаши цхьатарра я. ТӀаккха цо йиш хулийт наькъа тайп - тайпарча конструкцей, крестовинай, цхьан гома тӀа дахчан шпалаш тӀа, вокхан тӀа — аьшкабетонни плиташ тӀеи шпалаш тӀеи ахка стрелкаш дӀа-хьа дехкаргий эксплуатационни дикалаш вӀаши нийсъе.

Полигона наькъаш постоянни переменни тока болх беш а лелачапоездашта лостам теларап нийсъяран автоматически диспетчерски системаца, бувзамен сигнализацеи лаьрххӀа йолча средствашца кийчдаь а да.

ВӀашагӀбоаллача гома наькъий Iилман лоархӀам сенах латт аьлча, из латт, цу тайпарча полигоно болх беш йоаккхача ерригача юкъагӀа миччa хана а кердача хӀамашта Iилма духтӀадалара, чархам рельсаш юкъерча бувзама, уж вӀаши хьекхадалара цар контактни пятна вешн бустамен проблемаш комплексной дифференцированной къестаяра йоккхий тороаш хьайийлла хиларах. Тохкамхочоа гома тӀара коряьй дукхагӀдолча эксплуатационни, износоремонтни, чӀоагӀалах долча хаттарашта нийса тоьал сихеи практически ма доагӀареи жоп далара йола инструмент.

Гома тӀа тохкам баьчул тӀехьагӀа керда рекомендацеш юкъеьлу СССР машиннаькъашта эксплуатаци яра Правилашта, дукъ увзара лоархӀамий Правилашта, поездий лелара кхерамзлецих долча инструкцешта.

Полигоне тохкамаш даьд электровозийн электропоездийн керда уел йолча образецашта, массача пассажирски локомотивашта, шаьр а яь постоянни тока ерригача электровозашка цхьатарра оттаьй рекуперативни тормоз тохача юкъагӀа сихха кхерамзле Iалашъеш йола боккъал башха защита. Цигача къоастадаьд хӀанз мехка машиннаькъашка дукъ увза керттера низ а хинна дӀаоттача переменни тока локомотивашта рекуперативни тормоз тохара чоалхане дешаш. Рекуперацн шерра юкъеяьар бахьан долаш СССР-е поездий дукъ увзача шера юкъера лаьрхӀача кхою электроэнерги цхьа миллиарди ах миллиарди киловатт-сахьат я.

Ши шу хьалха деза мовхьаш кхухьа поездаш кхувла йолаенний ваӀ мехка. Уж, ма дарра аьлча, цхьана вӀашагӀхетта ши — кхо поезд я. Цу тайпара составаш кхувлара кийчъяьяр дукхача единицай системагӀа ВЛ-80Р яха электровозаш цхьаццайолча пун секцеш вӀашагӀхотталуйта Iалашдеш йола устройстваш. Из электровоз лагӀай хьисапе нийсъеча традиционни системана меттел яьхкача шоллагӀча ноахала машинех я. Тристорни технико йиш хилийтай коллектораш йоацаш дукъ увза двигателаш латта кхоалагӀча ноахала электровозаш хьае доладала. Эксплуатаце дӀадехараштa ма хеттара я вентильни двигателаш чулатта опытни электровозаш.

ЧӀоагӀа къахьег тешшаме болх бергболаш тепловозаши вагонаши вӀаштӀехьъяхара. Укх тӀехьарча хана 10 эзар тоннага кхаччалца мухь оаза, деннен бийсанноен 500 километр совгӀа никъ беча поездаца а йолаш биза мухь тӀа а бетта полигоне тохкам беш ба вагонашта. Цо йиш хулийт боккъонца царех доахкаш дола хӀамаш массала а эксплуатационни тохкамаш деча хана ховчул 8—10-зза сихагӀа миштад ха.

Хадданза тохкамаш деш да наькъа лакхерча даькъа тайптайпарча конструкцештеи соахаша ларга хьеяька кхаь тайпара — 21, 23, 25 тонн йолаш мухь тӀа а буттташ ахвагонаштех. Беррига а лаьрхӀача изал мухь тӀа а болаш 600 эзар километр никъ бора хӀара вагоно. Изал эксперимент елга дунен практике дукхьашка вӀаштӀехьдаькхад. Тохкамаш даьчул тӀехьагӀа хьаккхьчараша йиш хилийтар 3 тонн дукхагӀа мухь тӀаботталург болаш йолча вагонашта промышленностата лоаз де, тӀаккха цо торо хулийт шера 70—80 миллион тонн дукхагӀа мухь дӀа-йоха бахьа.

Машиннаькъий хӀанзарча хьалашка е йиш хуле тамаш йолаш йола эксперимент яьй дукха ха йоаццаш гома тӀа. Деш дола къамаьл поездий лелама лостам телача автоматически системаца юкъейоагӀа технически средстваш тахнара хьакъехьа да. Лакхерча боарам тӀа бувзама каналашка гӀолла станционни устройствех дӀахетта вычислительни центр я цу система. Система лохерча боарам тӀа локомотивни автоматика аппаратура. Москве уллаза центрера телача командегӀа лийхкай автоматически режиме командаш дӀатӀайеш кхоачашъеш хинна гома тӀара локомотив. Наькъий хьалашка кердача системана тохкам бе лерхӀ Московски машиннаькъа геттара къеча цхьан участие.

Рельса вахара бустам, специалисташа оалаш ма дарра, хано ца а оттабеш, цар тӀа гӀолла лелача мовхьаша оттабу. Рельсашка мел температура лоалу хьожаш тохкам беш йола лаьрххӀа корпус я полигоне. Тохкамхошкара дийхар ва, из мишта деш да хьахьоккхар, тӀаккха минус 70 градус оттайир — изал температура цкъаза хила тарлу СибарегӀеи цхьайолча районашка.

Холодильника чура стандартни рельса кусок хьа а ийца, камер чу йиллар. Цу тонн хулаш соа новр 10 метр лакха айир. Цигара Iоаккха из ше ма йоагӀара рельсана тӀаккхийтар. Камера болата могӀараш хьадийлача, бӀаргадайра оатадена чон. Кхаьденнача меттера дукхагӀа доменни шлака тара дар металл — цу кепара хилийтар из лохача температуро баьча IоткъамагӀа хиннача структурия хувцамаша. ЦӀекар сацна корка дийрзад металл. Кхы а лохагӀа йола температураш ловш дола рельсаш хӀанз долаш да.

Тохкамаш дича гучадьннараша Iилмахошка йиш хулийт рельсаш кийчдара технологе, уж чӀоагӀдалийтара способий хьакъехьа производственникашта рекомендацеш тела. Полигоне даим тохкам беш хул 25—30 тайпарча рельсашта.

Грузовой пассажирски поездаш геттара дукха лелача массазарбар санна болча Москва — Ленинград наькъагӀа лел тахан сахьата 200 километр сиха йодаш йола экспресс. НаькъашкагӀолла шоай хаппахьа чакхъювлийт деза мовхьаш кхухьа поездаш а. Цхьаьраш геттара сиха лелаци вокхаш деза мовхьаш кхухьаши я. Цхьа совпаяноа ца йоалаш моттиг нийсъелча, цӀаьхха юха мишта совцаергья цу тайпара поездаш?

Юха а дех аз тохкамхошкара, хӀанз деш кхыча корпусе, из мишта деш да хьахьоккхар. Сахьата 200 километр сиха йодачен 24,5 тонн дозал соана тӀадодаш (вахаре боккъонца нийслуш яр 22 тонн мара яц) мухь кхухьачеи поездий кеп оттаяр дех аз. ЛерххӀача тайпара шин чарх стенда тӀа гӀолла дӀа а хехке, цӀаьхха тормоз тох. «Поезд» 68 секунд йоаллаше а юхасоцайир, хӀаьта тормоз тохача кхаччалца бийха никъ 1974 метр бар. Чархий арахьарча гома йиъ миллиметр кӀоаргачара температура Цельсе 200 градусата кхаьчар. Цхьабакъда, колодканта кӀалхара араккхаш бӀаргбейра сона сийна цӀов. Температура 600 градусага кхача йиш йолаш я, яхаш дийцар сона: изал йоахьалар а ловш я цхьайола присадкаш чуоттаь керда чона колодкаш.

Гом тӀа гӀолла поездаш лел. Вахаро ше хьалхашка уттадеш дола керд-керда декхараш да кхоачашдеш.

Дмитрий САСОРОВ, АПН корреспондент.

СОВГIАТАШ ДАЛЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

КЪАХЬЕГАМХОШТА КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

1974 шера 18 январерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа дукхахча шерашка цIена къахьегарах къахьегаме карагIдьаккхарий хам беш СССР Лакхехьарча Совета Президиума цIерагIа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла.

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ РАЙОНЕ:

«Старогрознефть» яхача НГДУ гIоьла:

Абрамяна Раиса Федоровнана — экономиста.
Акопов Николай Арутюновича — оператора.
Аветисьянц Михаил Петровича — мастера.
Буракшинова Антонина Георгиевнана — электромонтера.
Важенова Надежда Яковлевнана — машиниста-кочегара.
Вацаев Сайдуне — болхлочоа.
Горохов Евгений Прохоровича — слесара.
Даниленко Зои Сергеевнана — йоккхагIйолча инженера.
Детистов Николай Алексеевича — слесара.
Зелинский Дмитрий Тимофеевича — инженера.
Зозуля Нина Павловнана — йоккхагIйолча геолога.
Иванникова Раиса Панфиловнана — машиниста.
Иванова Екатерина Ивановнана — слесара.
Кучинский Юрий Павловича — цеха начальника.
Ларюшкин Дмитрий Ивановича — бурильщика помощника.
Муродьян Николай Грантовича — мастера.
Николаева Екатерина Федоровнана — оператора.
Нетребо Серра Александровнана — машиниста.
Орлова Надежда Ивановнана — оператора.
Обыхвост Павел Кирилловича — мастера.
Павлов Николай Денисовича — оператора.
Павленко Анатолий Сидоровича — электромонтера.
Плахотникова Юлия Сергеевнана — пенсионеркана.
Рубцов Андрей Сафроновича — слесара.
Скротницев Дмитрий Николаевича — оператора.
Суровецкая Клавдия Романовнана — электромонтера.
Сигаева Анна Ивановнана — уборщицана.
Самохвалова Прасковья Петровнана — болхлочоа.
Таранова Елизавета Карповнана — электромонтера.
Устинов Виктор Александровича — оператора.
Усенко Мария Захаровнана — болхлочоа.
Фомин Павел Александровича — йоккхагIйолча инженера.
Фомина Екатерина Демьяновнана — машиниста.
Цыганков Михаил Ивановича — БПО начальника заместителя.
Цыбашов Леонид Евгеньевича — оператора.
Шегунова Любовь Петровнана — машиниста.
Яковенко Пелагея Дмитриевнана — оператора.

«Терек» яхача мебельно - дахчах хIуманаш еч Нохч - ГIалгIайн производственни объединене гIоьла:

Гусаков Михаил Егоровича — пенсионера.
Румянцева Вера Гавриловнана — болхлочоа.
Хаутиев Албаста Жабраьилие — йоккхагIйолча мастера.

«Грозтрубопроводстрой» треста № 4 йолча механизированни управлене гIоьла:

Овчарова Лидия Дмитриевнана — мастера.
Коршунов Никифор Кондратьевича — пенсионера.
Кутаев Мухьадена — болхлочоа.
Набережный Михаил Григорьевича — мастера.

«Южмонтажавтоматика» яхача тресте Грозненски специализированни МУ гIоьла:

Бобров Виктор Георгиевича — газосварщика.
Вильдяев Иван Васильевича — газосварщика.
Добросердов Владимир Михайловича — газосварщика.

Ерохин Николай Григорьевича — слесара.

Металлически тара заводе гIоьла:

Вовк Леонид Арсентьевича — технически отдела начальника.

«Роскультторг» Грозненски межреспубликански оптови базе гIоьла:

Михайдин Николай Никифоровича — керттерча бухгалтера.

«Чеченингушснабсбыт» яхача объединене гIоьла:

Пахорова Нина Петровнана — болхлочоа.
Щербинин Николай Петровича — художника - оформителя.

Грозненски политехнически техникуме гIоьла:

Заирова Анна Агабековнана — преподавателя.

№ 1436 йолча автоколонне гIоьла:

Глущенко Николай Анимовича — водителя.
Бескровная Мария Ильиничнана — маляра.
Трофимов Николай Ивановича — слесара.
Орехова Елена Сергеевнана — табельщицана.
Палашкина Екатерина Семеновнана — слесара.
Васецкая Ольга Васильевнана — пенсионеркана.
Каглик Иван Кирилловича — водителя.
Расторгуева Нина Георгиевнана — пенсионеркана.
Черноищенов Дмитрий Трофимовича — газосварщика.

КПСС райкоме гIоьла:

Фильцева Софья Фроловнана — пенсионеркана.
Юсенкова Надежда Никифоровнана — кабинета заведующена.

Нохч-ГIалгIайн транспортни управление № 5 йолча пассажирски автотранспортни предприятие гIоьла:

Кологривый Георгий Семеновича — водителя.
Манина Антонина Никифоровнана — маляра.

Нохч-ГIалгIайн транспортни управлено автокомбинате гIоьла:

Астанкина Валентина Павловнана — аккумуляторщика.
Колесова Валентина Сергеевнана — слесара.

«Грознефть» яхача объединене тампонажни конторе гIоьла:

Жариков Николай Николаевича — моториста.
Москальцов Петр Ивановича — пенсионера.
Онлачко Семен Федоровича — машиниста.
Павлова Надежда Владимировнана — лаборантканa.

«Грознефть» яхача объединене Старогрозненски УТТ гIоьла:

Аникин Александр Владимировича — пенсионера.
Денисевич Владимир Марковича — слесара.
Пашень Василий Афанасьевича — инженера.
Фунтов Алексей Яковлевича — машиниста.

«Грознефтегаз» яхача мехкадаьтта газоан управлене гIоьла:

Губарева Александра Михайловнана — йоккхагIйолча бухгалтера.

Пачтук Надежда Петровнана — инженера.

«Грознефть» яхача объединене производственно-технически гIуллакхаш деча Старопромысловски базе гIоьла:

Титов Василий Петровича — йоккхагIйолча машиниста.

Нохч-ГIалгIайн АССР респотребсоюза универсальни торгови базе гIоьла:

Вертянова Евгения Аваковнана — комплектовщика.
Филиппович Людмила Ивановнана — комплектовщика.
Мамонтова Нина Алексеевнана — йоккхагIйолча бухгалтера.
Абакумова Нина Германовнана — склада заведующена.
Олейник Раиса Васильевнана — грузчика.
Гукасян Сотрак Оганесовича — болхлочоа.

«Грознефть» яхача объединене СМУ гIоьла:

Агаева Курпату Магомедовнана — маляра.
Иваненко Михаил Ильича — болхлочоа.
Крылова Клавдия Васильевнана — маляра.
Усманова Белисат Денисултановнана — маляра.

Нохч-ГIалгIайн гIишлон управлене № 105 йолча ПМК гIоьла:

Зайцева Любовь Емельяновнана — каменщика.

Госстраха Старопромысловски инспекция гIоьла:

Днанхотова Валентина Федоровнана — страховой агента.
Кудрявцева Вера Савельевнана — страховой агента.

Къулбеседа - Кавказски промышленни района гуччахь мехкадаьттан газоан кIешаш ца еттаьийтараш йолаш ярая дIахьаран йолча военизированни части гIоьла:

Негодаева Валентина Михайловнана — керттерча бухгалтера.

№ 5 йолча берий яслешна гIоьла:

Храпова Мария Андреевнана — повара.

№ 11 йолча юкъерча школе гIоьла:

Воронкина Нина Семеновнана — пенсионеркана.
Лисовская Нина Васильевнана — хьехархочоа.
Малушкина Мария Федоровнана — пенсионеркана.
Овсянникова Раиса Константиновнана — хьехархочоа.
Свецкий Василий Семеновича — хьехархочоа.
Серафимова Лидия Михайловнана — пенсионеркана.

№ 28 йолча юкъерча школе гIоьла:

Грачикова Нина Алексеевнана — пенсионеркана.
Зинина Юлия Константиновнана — хьехархочоа.
Десенова Элеонора Григорьевнана — хьехархочоа.
Семенова Надежда Александровнана — хьехархочоа.
Никитина Евдокия Георгиевнана — хьехархочоа.
Кривогуз Софья Гавриловнана — пенсионеркана.

№ 6 йолча школе-интернате гIоьла:

Борисова Мария Павловнане — воспитательница.
Григорьева Раиса Павловнана — няньга.

№ 6 йолча берий яслешна гIоьла:

Модестова Ольга Константиновнана — посудницана.

Нохч - ГIалгIайн АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**
Нохч - ГIалгIайн АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **И. ПРАВЕНЬКИЙ.**
гор. Грозный,
1983 шу, 28 февраль.

НАЬХА ДАГГАРА БОЛАШ КЪАХЬЕГ

Тха объединене дIадахача шера, трикотажни барзкъаш хьадара план 100,2 процент кхоачашдир. ХIаьта къахьегама оьсарле айяра чотах предприятена хинна пайда 100 эзар сом хилар. Шера итогех оаха республике шоллагIа моттиг дьккхар.

1982 шера РСФСР художественни совето чIоагIа дика могайир оаха цига дIахьояха йиза керда моделаш. 38 моделах цхьайттанена «тIехдика» оценка елар, 23 модель «дика» оценна йолаш чакхъельлар.

ХIанз укх сахьате объединене арахецаш я 40 гаргга керда трикотажни барзкъий модель, цар дикал айар тхоай массазара гIулакх а лорхI оаха.

Укх пятилетке тха объединене хьалхашка латтараш белхтохаме дехараш да. ХIаьта уж укх тайпара да: 1981—1985 шерашка трикотажни барзкъашта реализаци елга йоагIо ассамдакхка деза.

Объединене дикагIболча наькха цIераш яха ловргдар сона. Уж ба «Пушинка» яхача ателье болх беш йола нетельщица Индрикова Мерта. Из йоI 1975 шера укхаза балха йоагIача хана цхьаккха балха говзал йоацаш яр. ХIаьта хIана шийгозал дика карерзаь ца Iеш, из новкъостанта а хьоахам телаш хьайоагIа. Укхаза дIоийцар из КПСС членалла. Ткъаь шоллагIа шу да цу ателье Шаповалова Лидия Карповнас закройщица йолаш бола бу, хIаьта цо даьнна баракъа заказчикаша хоаттаьи дIадцаши да. ТIехдика болх беш я «Ромашка» яхача ательера вязальщице А. Аюбова. Гудермесерча филиалера вязальщица Р. Гамбулатова, иштта кхыбараш.

Р. ХАСУЕВ,
«Чечингуштрикотаж а б м т» объединене [illegible].

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

НРК. Герзаш Iоаделга сих дара тIаерзаь йола империализма милитаристски планаш массане а харцахьа лаьрхIар Къулба - Малхбалехьарча Азе машар хилийтара тIехьа Пномпене хиннача дунен халкъашта юкъерча форума юкъе дакъа лоацараша.

Машара Дерригдунен Совета инициативагIа гулъяь хиннача цу форуме дакъа лоацаш хиннаб 40 пачхалкхени дунен халкъашта юкъерча организацеи викалаш, хIаьта шитта 200 совгIа Кампуче Халкъа Республикина болхлой, ахархой, интеллигенце делегаташ.

Форум болх беш хиннача деношка Пномпене хиннай столица къахьегамхойн кхыча мехкацкарча хьаьшийн 140 эзар саг юкъе волаш митинг (сурта тIа).

В. КАЛАШНИКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

Дуне цхьан кIирагIа

МАШАР — ИЗ ВАХАРА ЙОЛА БОКЪО

Цу тайпара лозунг а долаш Мексика столице хиннай 34 мехкарен дунеи халкъашта юкъерча дукхача организацейн викалаша дакъа а лоацаш дунен халкъашта юкъера конференци. Цар берригаш раьза а болаш белгалдаьккхад вахара йола бокъо аллха герзаш Iоаделга юхатохара, ядерни арсеналаш кIезигьяра, ядерни йоаца зонаш хьаьра хьалашца мара Iалашьюлургйоацилга. Делегатаца еррига ядерни державаш тIахьийхай Советски Союзагара хьаькхам эцара а кхычарел хьалхагIа ядерни герз кхоссаргдац аьнна дехараш шоашта тIаьцара а. Цо торо хулийтаргъяр адамие хIаланье терлуш бола нерда дунеи тIом хиларах бола кхерам дIабаккха.

Мехико хинна конференци — из аллха цхьа дакъа мара дац дерригача дунен тIа дIабаьрзна а хIанзарча ханара влияни еш бола нерда политически низ хинна дIаэтта а болча тIема духьаларча шеррача боламах. Машара тIехьарча комитетий координационни центра тIахьехамгIа Риме хиннай «ДIаяха тIема кийчонна еш бола расходаш!», «Герзаш Iоаделга соцаде!», «ДIаяха американски ракеташ!» яхача лозунгеIа чакхьнина дукха эзараш бола нах юкъе болаш хинна манифестаци.

Планата политически махаре бокхха лоацаIам бола фактор хинна дIаэттаб дерригдунеи тIема духьала болам, цо чIоагIа баьржаб, кхьометтел зартеш, парламенташ, правительстваш ца тервал баьза ца йоалаш. Аллха Рейгана администраци мара яц цу нийсача ваьнъа дукхал а ьнна цо дIадехар тервал ца деши цига дакъа лоацараш кхерабен гIерташ яр. Орландо антикоммунистически къамаьл деш США президент ма-могга харц бе гIиртаб тIема духьаларча болама американски активисташ. Ядерни герзаш латтачаре меттахьа ма даха яхаш цар леладер «чIоагIа кхераме гIулакх хиларах» уж бехке бе а гIерташ. Цхьабаьлда, цу хана американски конгресса викалий палата кхьача мехкашцарча гIуллакхашта йолча комиссе 27 саг тIехьа а волаш 9 духьала а волаш могаьйл из идея хьаллоацаш йола резолюци. Комиссе решене тIа хьаьхенхад общественни мнени ха аьнна дуьча хаттараша тешал деш ма хиллара. 76 процент болча американцаша ядерни герзаш латтачара меттахьа ца дахара хьаьехара резолюци хьаллоацаш хилар.

ТIема духьаларча боламо доакхача толамий мах а беш «Нью-Йорк таймс» яхача газето администрацена башха сатем луш йоаца вывод яьй: машара сетIув хьаллоацараш Рейгана мел чIоагIа летхьабой а ВIашагIкхийттача Штаташна чIоагIлуш латтача ядерни герзаш дIахо Iоадаро къамаьн кхерамазе чIоагI ца яраг совгIа цунна кхерам тIаоттабеш а йола уйла терхал ца еш йита йиш йолаш вац из. Шерраче общественноста цу уйлаца дIатарбала а гIерташ демократически партегара президенталла харжийта шоаш кандидаталла оттабайта гIертача американски политически деятелаша шоай хорхамий кампанин йолча хана керттерча даькъе белгалдоах машар лорабарен герзаш Iоаделга юхтохарен дешаш. Царех цхьанни — сенатора Крэнстона аьннад, масала: «Тхона могаргдац тхоай экономика дийнъе а, тхоай общество вIалхаръякха а, нагахьа санна Iалальмате чIоагIа кхераме а хьа долаш дукха лекхаш деш а дола герзаш Iоаделга сопа ца дой».

Машар хилийтен герзаш дIадаьен яхпага духхьал лозунгаш хинна ца Iеш хIанзарча хана чIоагIа кханин еш бола низ хинна дIаэттад.

ИНТЕРВЕНЦИОНИЗМА ДОКТРИНА КХОАЧАШЪЕ ГIЕРТ

Центральни Американерча мехкашта кхерам тIатувсаш хинна рейгановски администрацин шиий гIулакхаш чакхдаза йолаешнай. Центральни разведывательни управлене герзаша кийчъяь интервенци вIашагIъеллай Никарагуа. Из бIехача наькъа ца леладу, Вашингтона интервенционизма [illegible] я аьнна дIакхайкадаьча доазошка тарлуш дола гIулах кхоачашдеш да США «кхерамален хьаштий» хьакъехка къамальаш деш «машар лорабе» гIерт цииш йоацар дувцаш.

ЦРУ аргIанара из герзаца кийчъяь авантюра дукхьал цхьа хIама кхоачашдара лаьрхIа дац. Цкъа дале, Никарагуана американски герзаца кийчъяь контрреволюционни бандаш чухьалхай, ВIашагIкхийтта Штаташ цIаьхха а шантаж е, республика революционни правительствана дестабилизаци е гIерт. ШоалагIа дале, ма бандитски акша яьй Сальвадорерча событешта тIера дунен общественноста тервам юхабаккхара. Американски интервенце IиндаргIа Сальвадора тIалатталга ховш ма дий. Цу хьакъехьа дар баккъеш хIама да рейгановски администраце конгрессагара бIаьш миллионаш доллараш ахча Сальвадорерча проамерикански правительства марионеточни бIу герзаща кийчбара дийха хилар санна Карибски бассейне американски тIема эскадра гулъяь хилар а. Цу эскадрана юкъе доагIа шовзткъа совгIа кема. Юххера а, къаьгта гуш а сомосовски бандаш Никарагау чухьар баьхан долаш цу мехкак Гондурасан юкъе тIема конфликт хилийта мегаш йола расчет.

Никарагуа халкъ герз бе а делла шоай мехка сий а шоай лоIаме хилар а лорадеш дIаэттад. Республика Сандинистски правительства Кхерамзлен Совете заявление хьыйтай Гондураса территоре тIара мехка чухьчанча контрреволюционни бандаша леладу агрессивни гIуллакхаш бахьан долаш цIенхаштта ирдена хьал сихха дувцилга дехаш. Заявлене тIа кертагIдаькнад туччахьа Никарагуа революционни правительства йоахе гIертачоа новгIостад, де ше кийча хилар цкъа санна дуккхаза дIакхайкадеш цIаккха ца хиннача тайпара рейгановски администраце йолла.

Дунен прогрессивни общественносто чIоагIа эгIазъяха тIанийцаб сомосовски контрреволюционераш герзаша кийчбенна, Гондураса территоре тIарча ЦРУ лагерашка Iомабь чуъельхара хьакъехьара хоам. Йовзаш болча политически общественни деятелаша, тайп - тайпарча мехкашнарча массови организацеша хьадех: «Кулгаш тIа ма кхувдаде Никарагуана!»

«ВОВХА ЛОАЛАХО»

КIоартача кризиса юкъехьача капиталистически номика капиталаш чIоагIа корзагI а бьнна кIалхара бовла моттиг лохаш ба. Дипломированни экономисташ, министраша, президентна цаI оьллагIчул хьалхазкка а гIерташ цамогаш йолча экономикана дарба дара «сихен» «аффективни» рецепташ хьалхадоах. Цхьабаьлда, цкъа «Нью-Йорк таймса» белгал ма даккхара, царга хьенача уж дерригаш «Вовха лоалахо!» яхача лозунгага кхоачаш да.

Иштта латтар гIулакх Брюсселе пачхалкхенаш теи правительствашнтен керте латтарий боараме хиннача «Юкъерча рынка» совета сессе. Уж гулбеннабар шоашта хьалхашка этта дикка хала дехараш къовстадара. 1982 шера «Юкъарча рынка» мехкаш хьабе болх боацача наькха дукхаьла даьлча, ВIашагIкхийттача Штаташта тIехьакхийнад. ХIанз США а «иттнена» юкъедоагIаш мехкашка а сабанна нах бoiт - шийтта миллион ба. БIарча лаьнийчаа «Юкъарча рынке» йолла цхьан шера хьабе болх боцна нах 16,7 процент тIакхийттаб. Къаьтта хьалханаьнай цу дакъе хьабе болх боаца нах 30,5 процент тIакхийтта ФРГ, хIаьта Голландe — 36 процент дукхагIа хиннаб. Дукха ба хьабе болх боаца нах кагирхошта юкъе — 40 процент.

Дикка доккхача даькъе из дашха доагIаш да шиий кризиса дукъ гуччахьа шиий партнерашта дIатIадилла гIерташ ВIашагIкхийтта Штаташ хиларца. Нийсо болчун бокъонагIа США-с банковски процента ставкаш чIоагIъяьй, хIаьта доллара курс искусственна лакхъелла вIашIтIехь а даькхад. Из бахьан долаш Малхбузен Европе чIоагIа кхьенна валютно - финансови кризис лаьржай. Укхаза а капитализма бераз законаш юкъедаьхнад, низ болаш йолча малхбузенгермански марка мелагIа йола французски франк тоIае йолаенай. Цудухьа аллхха цхьан кIирагIа французски валюта курс хьаллацар духьа 23 миллиард гаргга франк ахча дIахена денача эттай французски банк.

ЦIаькха ца хиннача тайпара «Юкъарча рынка» мехкашта юкъера валютно - финансови вIашдухьлевааш кръаларах геттара ека дIайолачара валютни система сихха кIалхара янкха йолас йийзар. Иа бахьан долаш ма торечухь эттаре хьалха цу цхьан хана хийцай европейски валютни системана чуйоагIача къамаш еррыгача бархI валюта паритеташ. ФРГ, Голланде, Дание, Бельгие, Люксембурга ахчан единицай курсаш лакхъяьй, хIаьта итальянски лирана, французски франкана, ирландски фунта девальваци яьй.

ХIанз, Малхбузен Европе «валютни дуIа» кIезиг-дукха юхадинжачул тIехьагIа, дика гуш да ВIашагIкхийттача Штаташа цунах пайда ийцалга. Доллара курс кхы а 4 процент лакхъеннай. Хьабе болх боацаш нах хилареи производство кIезигъяреи проблемаех аьлча, уж кхы а чIоагIагIа ирьенай. Брюсселе къоастадаза дисад дунен халкъашта юкъерча торговле даькъе, эггара хьалхарча аргIагIа юртбоахама продукцена экспорт яра проблемаш даькъе, «Юкъарча рынкан» ВIашагIкхийттача Штаташцен юкъе цхьа барт боацаш хилара дош. ГIулакх дика довзаш болча наблюдателаша белгалдоаккхаш ма хиллара, керттердарех долча капиталистически мехкашта хьалхашка йолаш а берригеша берригенашта духьала латтадбу юкъе барт ца хиларах бола тIом дIахо йолча хана чIоагIлург хилара перспектива.

Г. ШИШКИН. (ТАСС).

Япони: наха чубаха моттигаш — ира этта проблема

Пресса кIезига хадац Япони гIишлошьяра индустрия дика вIашгIехьаяьккха а саьгга механизмо сапна бела беш а я яхаш. ХIаьта миллионаш бола нах, эггара хьалха йоккхийча городашка, чубаха моттигаш геттаре ца тоъаш ба.

Даха цу чакхдаллин премьер - министра концелярe пахала яьхача дааносх, из проблема хьалхашка латташ ба бахача нахах 26 процент лоацаш бола кхоинаш. Цхьабараш ала гIерташ бар, из гIулакх шитта латтара бахьан эIамингача мелха бахаш нах сов дукха хилар да аьнна. Амма цунах тешаш саг вац хIанз, хIана аьлча кIезига ли укхаза американски тIема базаш яхарая «самооборона шиний» полигонашта хоадаь территори.

Шеко яц, кхы а йоккхий лаьттай ресурсаш йолаш ба мокк. Кхьометтал йоккхийча городий районашка а йолаш я, паркашта лаьрхIа йола зонаш йоацаш я. Дуккхьала уж частни компанешн къаьсткъаьстача наьхен доалахьа хиларагIа пайда ца эцаш яда Iалальмате йоккхий участкаш.

Дуккхьала шоай доалахьа лаьтташ дараш — Японе эггара бIаьхегIа бола нах — ба городаш хьалъяра условеш диктовать дераш, лаьттан маьхаш дика лакх а деш. Кансай яхача районе, масала, наха чубаха цIенош хьалде Iоададеча лаьттан 194,2 квадратни метр йолча стандартни участка мах 1978 шера 10,8 миллион иен хинна бале, 1979 шера 11,8 миллион иен додар цунах лаьтта ийдачун, 1980 шера — 13,4 миллион иен, хIаьта 1981 шера 15,3 миллион иен.

«Со вIалла дог а ца доахаш сецав хIана айса Iоадаьча лахчах сейга цIеноаш яцлургхиларга, — йоах Кавасаки яхача городерча цементни завода 37 шу даьнна волча болхлочо Х. Макадома. 18 шера болх бош халла Iоадаьхча духхьала лаьттан участках а даха, хIанз цIеноаш хьалдарех боагIа мах бала безаш ва со. Амма дерригача хIамаи маьхаш тIадеттадалар бахьан долаш, тахан из гIулакх ца дулаш дусс, кхоана вIаллагIа а дулургдаш сога из»

Хаталуртда, укхаза да йиш йолаш хIама да аьнна: городаш шерьенна ца Iеш лакха урагIъяха а йиш йолаш ма йий. Яхаш вай деношка хьахьальчай дунен эггара йоккхагIа йола дахчан здани — Нара яхача городера 48,6 метр лакха дола Тодаи яха храм. Шеко яц, хIанзе а кIезига дац Токио 50 а кхы дукхагIа а этаж йола гIирсаш. Амма кхьометтал Японе столице а цигъа е шоала вIаштIара даь да дукхагIа дола цIеноаш. Соь лакхача цIеношка баха таро йолаш нах дукха бац. ХIаьта хьаль шинна 10 эзар квартира яьсса латтийсар соахка, хIана аьлча царех квартире ваха хайначунгара бетта боаккха эггара лохагIа бола арендин мах юкъерча статистически квартиросъемщика бетта доагIача алапе боараме бар. Иштта, дуккхьала 29 квадратни метр майда а йолаш долча цхьан ценах латтача квартирах тела деза бетт - бетта 100 эзар совгIа иен. Льготин маьхех наха чубаха моттигаш хулийташ йолча пачхалкхен «еррига японски цIеноаш деча корпорацена», цо хьалъяь квартираш яьсса латтийсаш хилар бахьан долаш, шер-шера 7 миллиард иен ле хулар, цудухьа 18,5 эзар квартира йола хьалдаь доалаш лаьтта цIеноаш хьалдара балхаш соцаде дийзар. 1973 шера ден корпораце доалахьа долча 13 эзар гектар долча лаьтта балхаш, перспектива йоацаш хиларагIа, вIалла дIа а доладаш.

ТIа-тIа дукхагIа хулаш латт Токио укхаза, баша а ца баташ, «фуроси» — бродягаш оалаш бола нах. Хьалхи ваханаш хиннав царех хIарабар, болх а, цIа а, дезал а болаш. Амма цхьан хана гIулакхаш «гIовзадьннад» — теаш Iалальмате сиха лелача буржуазин японски общество висара ишаш хинна средствами. Сиха машинаш лелача хIанарча ханарча наькъашта кIал бийсаш яха езаш ба чубаха моттигаш йоацараш. ПIайха квартирен супа нади — цар вахара керттера дош.

В. НАМЯТОВ, АПН соб. корр.
Токио.

Бокъонаш яйнача дунеи

тIарча сага бокъонаш

ТЕШАША БЕХК БУ

Гватемала... Цаха тIалаттача балехи Iуишача холонехи дола мел хоамаш чакхдийнад дерригача дунеи тIа гIолла духхьала тIехьарча беттaшка.

Январь беккъабеннача хана хоам бир информационни агентстваша Синии, Санаха, Пакисия яха гватемальски юрташ кхы йолаш яц дунеи тIа: цIеноаш геттара дохадаь дIадаьхад, цига бахаш хинна нах топпаш а етташ бойбаьб салташа, цар дехьий догадаьд.

Американски халхаро волча инарала Рноса Монтта диктаторски режимо каст-каста чакхйоах цу тайпара йола карательни операцеш. Уж ю эггара хьалха ахархошта — индейцашта духьала. Патриотически низаца бувзаш хиларах кIезиг-дукха а детабуам бича, оалараша санна къаза боабу нах, нохчадаькха, кортош а доадаш дола дехьий доадийт нах кхерабара.

США президента Рональд Рейгана чIоагIа хестаю инарала Риос Монтта режим. Дунеи общественность тешае гIерт из цунах диктатор хиннaчул тIехьагIа сага бокъонийн демократен даькъе цига «реальни прогресс» хинна хилара.

Иоазув ца хов нах 85 процент ба мехка, 70 процент боле баха нах геттаре кхье ба. 23 эзар сага цаI мара кхачац медицински балхахо — иштта да цу «реальни прогрессах» хьахинараш.

«Дейли уорлд» яхача американски газета корреспондента дийцад вурийта шу даьннача индейски йоIо Мануэла Сакина:

— Со яьнай тIайодаш никь а, госпиталь а, школа а, кхьометтал хий а доацаш йолча лоаман вIамингача юрта. Балха долхаш форда йисте кхачалца Iоналдукла дезар тха, цига яр боажбен кофен плантацешн. Кхинтех денна 12 сахьат къахьегар. Дукха нах бовра лазарехи моцаллен. Бераш дов чураштa хулача лазарехи кхоано мецца цергаш еттаьи. Укхаре да вахара хьалаш. Доен хий да дукха километраш гаьна эзо деман хул. 8—10 шу даьча болх бе долалу берш. Боацача мехах тег ийгагша, цул тIехьагIа йоккхийча тикашка безача маьхах доахаш дола бархьаш. 18 шу даьлча эскаре гIулакх де дIабут кагий нах. Къизача, сага лоарийоацача муштраца оакхарий шоай мехкахой боабераш бе гIерт царех.

Практически дерригa, мехка хьадеш мел дола хIама кхыча мехкашна дIаухийт Гватемала правительства. Масала, шекар доаккха тростник ше хьалхеешь волча ахархочоа шекар эцаш хуле, Iалальмате беза мах а телаш йийда деза цук из. Шоаш дилла баьхача моттигашкара лелхабу ахархой. Йоазув а ца хоеш болча царна цу тIа аздьр фуд ца хоеш долча документаш тIа инзагIа кулгаш а аздайташ.

Болхлочун вахар а ахархочунчул аттагIа дац. Къастта хало тIалатт кхалнaха. Балха болча футтарбу, сий а доадеш, халахетараш ду. Iатахье санна берах хилча, цу сахьате балхара дIайоакх.

Башха дукха ха йоацаш кооперативаш хьае лаьрхIар ахархоша, царех ВIашагIакхийтта ахархой лита а еш. Нах лушца а боабе а йолaлар правительство, моллагIча форме из иле а еш йола духьале йохае гIерташ.

Чакхдаьннача президентски хоржамаша цхьаккха а хIама хувцанзар доал деча режима репрессивни чулоацамах. США кхамаьрша ловттаю цунна тIехьагIа цар бахача маьршача наха духьала пайда ийбеш йола вертолеташ герзаши.

Тха халкъ далац герз бе а делла моастагIех лора ца делча. Геро, правительства бIуна духьала тIаIаш дош, царгара хьадоакх овха, хIаьта правительство гIерт партизанашта юкъера советски, кубински, никарагуански советникаш лувца. Цу тайпара дика доацараш а дулцаш, уж гIерт гватемальцаш шоаш къосама гIоттарбаш бац ала.

Амма Гватемала халкъ латаргда лаьтта хилара йола бокъо, машар, пергIато шоашка кхачалца йолча хана.

(АПН).

МОСКВА. Ялх шу гарта ю я В. Сурикова цІерагІча Московски Паччахьалкхен художественни институтерча портрета мастерскеха профессор. СССР халкъа художник И. Глазунов хьехархо ву латта.

Кертера терахь, цуьнан профессора Глазунова. тІаьхьа хургбола художникаш профессиональни дийшар ба хиьйта ца Іеш. цар духовни уйла хьеяра. Дешара ларде латт живописа реализма принципаш. ХьекІадоагІача шера Глазунова портрета мастерские эттара хьалха ерзлацирба дийна болиш барш.

СУРТА ТІА: [redacted] мастерскерча занятешка.

В. МАСТЮКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

КОЛХОЗА-МИЛЛИОНЕРА БЕРИЙ САНАТОРИ

Деррига а фаьлга тара да из. Дийкха хьуна юкнъе — хьуьхь, цу тІа дагІа гонахьа гударгех дакь пхьагилгий, черчий, хьыча оакхарий сурташ а долаш дола цІа. Баккъдар аьлча, цІа дика довха да. хІаьта цу чу бахаш бараш а ба догцІена а сакъердаме а вах — 40 кІаьнки йиІнги.

Фаьлга терминологи юкъе а ца йоаллеш артда аз: зовшар я С. М. Кирова цІерагІча эстонски чиъарий доахача колхоза - миллионера берий санатори.

— Дикна ха яьнкар оаха хьунагІа дагІача цу цІеноех дикагІа пайда мишта эцаргба ахача эша уйлаш еш, — дувц санаторе керттерча лора Ровесметс Тийус. — ХьалхагІа тха спортсменашта делар правлене уж цІеноm, цул тІехьагІа чиъарий доахарашта дола салоІа цІа де ларьхІар, тІеххьара а рашени йир: моллагІа лазар тенхача, операци яьча, могаш доацача берий унахцІено тоаяре хьожадолда уж аьнна.

Санаторе болх бу біарчача шера, еррига персонал отпускагІа йоде аххан бетташ мара юкъера ца доалаш. Кхо бутт баккха доагІа укхаза бераш, цул тІехьагІа кхыдараш доагІа.

Санаторега хьожаш лел со, пхьан цІагІара шоллагІча цІагІа а водаш. Миниатюрни, берий ловзоргаш санна хІана яц аьнна зІамига я мебель. Доцо бесаре арданхаш тІа а теха дола цІеной чура пенаш хоза тов йина тІатехача бальцарча хІамацa. Хьу йолча оагІорахьарча низгай уйчен доккхийча норашка яда сийрда тардинаш. СаларгІата я спальнеш, столови, ловзоргаш чудола цІеноm. Технинапа тІеххьара керагІдьнинараш чудолаш я медицински кабинеташ.

— Шоветкъа берага хьожаш 33 кхийна балахо ва тха. — йоах Тийус. — Уж ба лораш, кхетамчаш, медицински йижарий, массажист, физкультура преподаватель, логопед, музыкальни педагог, кхнеш, повараш... Нагахьа санна бера дола лазар тоттача профила лакха квалификации йолча специалиста гІулакх эцаш хилча, из Таллинера хьавоалаву оаха. Иштта хІама де дезаш моттиг нийсъелча цхьаьнка дарбан курс чакхъаллалца тховш долча дут оаха бер.

Санаторера дан режим берий унахцІено чІоагІъе, уж масса оагІора дегІадоаладе лаьрхІа я. Хьал а гІайтта дарбан гимнастика ма йингехьа, ю физиотерапевтически процедураш (кварц, электрофорез, массаж, кислородни коктейл и. кх. дІ.). Цул тІехьагІа занятеш хул. Уж ю СССР педагогически Іилмай Академе еррига берий бешамашта оттаьча програмагІа. ДоккхагІа долча берий группа 30 минута «деш», кагнчар—20. Занятеш яьлча цхьан сахьата—ах сахьата е шин сахьата ара прогулка ю, аьхки форда йистерча пляже ух (форд хьайнача хана Балтика таташ хьахоз укхаза; автобусаца 5—7 минута дІанхоач форда йисте). ДІахо: обед, дийнахьа наб ю, тІаккха чай мол. Цул тІехьагІа цІаьхха а юха кое арадоал, хьунагІа долх. Пхьор диачул тІехьагІа, отбой хилале хьалха ногаш цийлача хи чу а оттабий доагІаду бераш, цамоташ ца хилитара. 20 сахьат даьлча зІамагІа дола бераш Іодуяіп (доккхагІа дараш царел ах сахьат тІехьагІа мара дувшац).

КІирагІе шоаза музыкальни занятеш хул санаторе. Шоай даьштен ноаноштеи концерташ кийчдеш ритмика, халхара, илле ларда ш, йовз бераша. ХІара кІирандийнахьа доагІа цига кино е кукольни театр, е укхазарча цхьадолча берий боккхагІа бола вежарийн йижарийн а юкъеболаш бола дешархой боагІа шоай школьни самодеятельность гойта. хІаьта Керда шу долалуш — боккъонца бола гІор Дада.

Валерии ПРУТ (АПН).

ТЕССА ДИТА ГІУЛАКХ

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета 1981 шера тІаийца «Физически культурен спорти дІахо а шерагІа йоархаярах» болча сецама хьакъехьа дер фуд хьажа Назрановски района школашка, промышленни предприятешка, боахамашка яха хилар «Сердало» газета рейдени бригада.

Физкультурни болама. физически кхетам балара еррига система керттера декхар да советски наьха унахцІено чІоагІъяр, цар хьанари къахьегама оасарлен лакхъяр, Дахье, социализма карагІдьннараш лораде кийча хилийтар, кхувш йоагІа тІехье правственни цІена самалаш йолаш, тІахьана, кно болаш, фуннагІа ловргдолаш, вахар дукхадезаш хилийтара ма хулла гІо дар.

Вайна гуш ма хиллара, ловдам болаш, лоархІаме а бехктохамо а декхараш да физически кхетам луча даькъе болх беча наха хьалхашка латтараш. Цхьабакъда, уж декхараш шоаш кхетадей в, кхоечашде безам боаца болхлой, физически культура дегІакхуллара тІаберзабаь болх геттара во оттабаье вІалла оттабанза йола моттигаш нийслу районе.

Хьаздартъя вай массехк юкъера школа.

Берий дегашка физически культурацара, спортацара безам кхебе а чІоагІбе а декхарийла я школа. Цига чанхйоакха физкультура хІара урок дикка уйла я яь. берашта дукхагІа пайдане хургІолча тайпара кийчъяь а. дІахьош а хила еза. Нийрча сурт дар Барсукерча № 1 йолча юкъерча школе (директор Л. А. Даурбекова) тхона дайнар. Спортивни залах Іоуллар боккха чІега, наІараштa тІагІолла доккхача алнанаша дІакхдаь дар «Чувала боръо яцІ» яха дешаш. Физкультура хьехархо коравайзар тхона школера. Директораца пхьала спортзале чудахача спортивни инвентарах цхьаькха хІамо довнзар тхона, бакъда, кхыдар-м дайре: чІорма а дальни Іодада тока саьргаш, кийнах йоахка къоргаш. кІор санна Іаьржа. мІадаш диза пенаш, кхы дІахо а.

— Цхьанкха а тайпа болх хьабе тугаш вац тха физрук В. М. Дзортов. — йоах директора.

Бераш, физически культура уронах доагІаш декхарийла да раздевалнашка шоай спортивни форма тІа а йийхе зала чу даха. Цудукъа еш я спортзала юкхе хьаеш йола раздевалкаш, бакъда, цига уж пайда а ца эцаш къайла латт.

— Школе хьадоагІаш спортивни формаш чуъва тІайийхе хьадоагІа бераш. спортзале хьачудахкача тІера бароньа Іодоавх. — йоах Даурбековас.

ТІаккха физкультура урокях ловзаш, удиш, цхьацайола упражнеш еш кьацар даьнна тІоадаьъча спортивни форма тІа юха а баракъеш тІадийхе кхыча урокех долх бераш. Цу тайпара дІахьош йолча физкультура унахцІено чІоагІъергьяц, цо унахцІено толхвергъя.

Хетаду, вешагІ болх хьабеш веце ахча хьа а нийдайташ сенна лелаву-те физрук? Нешта спортивни инвентарь ца хиларах, тока саьргаш Іодадарах, ий доккадейна хиларах, раздевалнаш къайла латтарах беррига бехк физкультура хьехача Дзортова хинна ца Іеш, из біарга а гуш лелача Даурбековий, цу школе доаллар фуд ца хоиц батІача районо болхлой а ба.

Цу школе дайнар дІадийцача тхоах тешанзар школашна физкультуре занятеш дІаяьъьара тІаьхьокам лоаттабе безаш вола районо инспектор В. М. Бархапоев. Цу тайпарча суртах уж тешабе кхыча школе даха дезаш хилар тхо. Районо инспекторешца В. М. Бархапоевщея ...

РЕЙД

Р. А. Дидиговайцен дахар тхо Назранерча № 2 йолча юкъерча школе (директор С. М. Арсельгов). Цига е спортзал біеха яр: Іовхайса гІаьлений юкхаш, цІилеторгаш, цьци пІелгтаца дом — ю дар цига хиннар. Цул совгІа, физрук Т. М. Хаштыров урок луш вар ший поурочни план йоацаш, пхелагІча классерча 32 дешархочох уронах венавар барх! саг, уж а спортивни форма йоацаш. Физрукагара масал эца хургда-кх бераша а, из а вар спортивни форма йоацаш.

Из шедар біаргалайча цецбаьлар районо болхлой. Оаха шоашка ца деррита дІахьоккхалла, довзийттали фу деш баьгІаб уж?

Вай дийцараш школаш яр, тІанкха мишта лел района промышленни предприятешка а боахамашка а къахьегамхошца физкультурно - массови а спортивни а болх дІебахьара гІулакх?

Хоаш ма хиллара, физкультурада а спортаца а ханканнахьа занятеш яро къахьегама коллективай производственни хьокхамашта дикача оагІорахьара влияни ю, балха ха йоаяр кІезигду, къахьегама дисциплина чІоагІъю, кадраш хувцалар кІезигду. болхлой унахцІено чІоагІъю, иштта кхы дІахо а. Цу къанъехьа Назранерча трикотажни фабрика директорца Е. А. Миськоца къамьал хилар тха.

— Физкультурно - массови а спортивни а болх лелабе мукъа дац, производства вІаштІехьъяккха гІерташ доахк тхо, — аьлар цо, тхо дахнарах дукха раьза а йоацаш. Миськова ховчох тара дацар производство вІаштІехьйоакхача физкультуро а спорто а гІо деш хилар. Цудукъа, библиотекаралла хьожалай физкультурах йола методист Л. Мальсагова. Методист вай але йиш яц цига, хІана эьлча, методиста алапи хьа а ийдеш библиотекара болх беш из хиларах. Цхьанкха тайпара спортивни, физкультурно - массови болх фабрике беш беце а, бакъда, директора кулг я лядаь «Урожай» яхача ДСО райсовета Іочуетнна отчета тІа ладаьр-м яьча тайпара да. Цу тІа ядахьд трикотажни фабрике болх беш баскетбола, волейбола, яйгача атлетика, футбола, шашкай, шахматий, секцеш йолаш я аьнна. ХІаьта ГТО нормативаш соахка 120 саго дІаеицай аьнна а да. Из шедар алхха наьлата тІа мара дац. Царех цхьанкха секци йолаш яц, вІалла а спортивни база йоацача фабрика болхлоша ГТО нормативаш дІа мишта енцай хоиш дац.

Цу тайпарча хьала тІа ба наьха унахцІено чІоагІъяра болх «Экажевский» совхозе а. Физкультурах вола методист волаш ва, бакъда, из а кхы болх беш ва. — совхоза комсомольски организаце секретарь. Физкультурен спорти яха дош-м вІалла хоза а хаций-хьогІ боахама болхлошта. Дукха из харпдеш вацар совхоза партоарганизаце секретарь М. Х. Газдиев а. Харцде йиш йий цу дакъе хьадеш цхьанкха хІама ца хилча? ХІаьта, майрра ала йиш я совхое болх беча кагирхоех дукхагІбараш боахама кулгалхоша ю дош ай а даь, физкультурно-массови болх тоабарга сатувсаш [illegible].

Совхое санна а на еш, кагирхой дегІаца низ болаш хилийтара, болхлой унахцІена хилийтара йоахко ю ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» заводе. Завода ший я фубольни а волейбольни а майдаш, шахматно - шашечни клуб. Цига болх беш я езача атлетиках йола секци.

— ХІаьта а, — йоах завода парторганизаце секретара С. С. Муталиева, — тхона хеттача тайпара дика оттабаьбац спортивни а физкультурно - массови а болх. — Масала, ГТО нормативаш дІаллара мел эша хьалеш дац, вешта аьлча, спортивни база эсала я. Бакъда, оаха цу дешай йоахко ю, дІахо ерг а я.

Лакхе вай дийцачо хьахьокх Назрановски района школашка, предприятешка, боахамашка КПСС ЦК, СССР Министрий Совета 1981 шера тІаийцача «Физически культурен спорти дІахо а шерагІа йоархаярах» болча сецамо дІадехараш эсала а цхьайолча моттигашка вІалле а кхоачаш ца деш хилар. ХІаьта, Назрановски райисполком, районо, предприятей кулгалхой, ВЛКСМ райком гІулакх шит та латтилга ца хоиш я хьогІ? Яц.

— Оаха даим а царга дІадувцаш да уж, — йоах физкультура а спорта а районни комитета председатела В. Дахкильговси «Урожай» яхача ДСО райсовета председатела Р. Азиевеи.

ДІадувцарах бала пайда бий, из термалде а [redacted] ца а саг ца хилча?

Р. АЗИЕВ.
«Урожай» яхача ДСО Назрановски райсовета председатель;

М. ВЫШЕГУРОВ.
«Сердало» газета спец. корр.

С. АРЧАКОВ.
«Сердало» газета спец. корр.

Культура хоамаш

КЕРДА ВЫСТАВКА

Нохч - ГІалгІай краеведчески музее хьайийллай дунен халкъашта юкъерча театра Денней дІайолаеннача дешархой біаьстан каникулаштеи хетаяь йола «Театри бераши» яха керда выставка. Из йиъ раздела йийнъя я. Хьалхарча раздело довзийт Сийлахь-боккха Даймехка тІом хилале вай республике хиннача драмтеатра а берий театра а истори.

ШоллагІча раздело дувц М. Ю. Лермонтова, Х. Нурадилова цІерагІча Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен драмтеатрай белхах лаьца. Цига го йиш я спектаклашкара сценаш йоазийташ дола сурташ, афишаш, къаьст - къаьстача интерех дувцаш дола документаш.

Берашта къаьстта а езалургъя аьнна хетт республика тенний театрех йола а, пионерий Дворецe болх беш долча школьникий самодеятельни театрах йола а разделаш.

Белгалъяккъ еза из выставка кийчъе материалаш гулъеш а выставка кийчъеш а къахьийга музея болхло З. Таршхоева.

БЕРАШТА ЛАЬРХІА

Дешархой біаьстан каникулаш дІайолаланарпа дувзадена Н. К. Крупская цІерагІча культура Дворецe хьадийллар укх деношка берий книжкай музыкан кІира. Из кІира хьаделлача баха, берашта музыках, литературах дувцаш хилар музыкальни болхлой, яздархой. Дукхадезадевна тІайдар берашка яздархошца А. Ведзижевца, Н. Николаевнца, А. Мальсаговца хиина вІашагІнхетар, пионерий Дворецa художественни самодеятельносте дакъа лоацараша дийна доккха концерт.

Берий книжка а музыка а кІира долча юкъе дешархошта довзарга керда книжкаш, ладувгІарга музыкальни произведенешка.

С. ЧАКОВ.

ОЧЕРК

МАССАДОЛЧОХ ДОГ ЛАЗАШ

Атта дац дезал хьалхебе. Да воацаш хилча хІаьта а. сенъда, да вацар аьнна, къахьегама тІеххьош хьалхебаьб ший дезал Тазуркаева Алмата. ХІаьта из зІамигга а бацар: кхо йоІи цхьа кІаьнк. ЙоккхагІа йолча йиІи Раисай хІана ший а да диъ бер. Из а цул зІамагІа йола Рита а хьехархой ба, воши Грозне телефонни станце контролер ва.

Царех дац тахана ра къамьал. Из да Алмата зІамагІа йолча йоІах — Сапитах.

Ирзое хиндаб Сапитай наьна къахьегама никъ. Берашта езаш, наха лоархІаш хиннай из. Шоаза вІаштта из хийржай Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутатала. Наьна гІоза никъ дІахоьу хІана Нохч-ГІалгІай Лакхехьарча Совета депутат йолча Сапитаа.

Инкарий санна ца а хьехархо яр, шоллагІчох кхоалагІча классана хьехаш. Берашта езаш а, цар лоархІаш а. Бакъда, цхьан дийнахьа из болх хувца безача эттар гІулакх. Цу классера дешаш Сапитан хинна дешархой итт класс йоакхлаш бар. Цхьа бутт баьлча дІаяла езаш яр аттестат хьоэцаш йола экзаменаш.

Цхьан дийнахьа, перемонах, цу ший дешархошца цхьаццa - пишша дуацаш лгІар хьехархо. Дага а доапаш къамаьл долиделар цхоала чакхъяьнкхачул тІехьагІа карма безача наьхах.

Дешархоех цхьанне цІаьхха хьаттар:

— Хьо гІоргьярий колхозе болх бе?

— ГІоргьяр!, — аьлар хьехархочо.

— Нагахьа санна, хьо колхое балха йоагІе, тхо а гІоргда цига балха, — аьлар Ацьев Іаньъда.

— «Тхо» ихараш мадаиб уж? — хаттар Сапитас.

— Тхо да аьнна, — нийсвенна хьехархочоа хьалхашка уразттар кис зІамсаг.

— Доп деннича хила деза вай! — ела а сана, аьлар хьехархочо.

— Даьра дезал! — тІатехар Чабагиев Шадита.

Шоай новкъоста аьнначоа раьза хилар воашь а...

ДІаенна хьлар экзаменаш. Хьанйиар аттестаташ. ШоллагІча дийнахьа шоай хиннa хьехархо ялача коа баьхкар кагий нах.

Иштта, хьехархочох Тазуркаева Альмада Сапитах хул Советски районерча Кирова цІерагІча колхоза трактористкa. ХІинз цига къахьегаш ба цхьан хала цул хиннa дешархой, укхаьца цхьана колхое балха этта кагирхой.

Царех шиъ — Шадит а Іахьъяд а — колхое дикагІа лоархІаш бола механизатораш хинна ца Іеш, юртсовета депутаташ а ба. Колхое хьалиле делечарна якъе ба асяре гІулакх даьцІабаьхка Темирбулатов Салауди, Бельмурзаев Руслан, Асаев Ахид, Маирбеков Хьусен.

Боккъа дар аьлча, атта дацар Сапитана хьалхарча хана трактористе йолаш болх бе, хеттача тайпара дІабодаш болх а бацар, цул совгІа, дукха бар укхах белараш а. Ер юкхе да тІехьйоалаш хилача, «трактористка-хьехархо йоагІа, хинъ бита» аьле, Іоттараш йора.

— Даьра пхьайолча хана бийнанща а тІехьа сай кхорда профессе гадакхха дезаш хулар со, — йоах, еха а елаш, Сапитас.

Дукха ха ялелеха белаш хинараш а раьза боацаш хинараш а кхыча тайпара біаргаьека баьлар къоначa йоІа. Дукхача хана дезз трактористаш болчарел дикагІа балха толамаш даха а яьлар из. Цу гІулакхаша дІанкъайлар белачар а раьза ца хиначар а багенаш.

— ІалаьматагІе хала шу дар 1979 шу, — яхаш дувц КПСС райкома оргогдела заведующе Хадиммурадин Вахас. Шийла а бирса а дар Іа. Тоьаш дацар доакъар. Кхьиеттеа, наІарта а уитташ, колхозникашнарa доакъар даха дезаш хилар тхо. Иштта хала Іаннара даьхар оахо хьайбаш. Цу хана дезз ІалаьматагІа чІоагІа еаекий сона Сапита. Цу хана цо колхоза даь гІо цхьаьнкха дийцуртдац сона.

— Сона а да из шу ІалаьматагІа белгала, — Вахий къамаьл хьаллоацаш, дІахо дувц Сапитас. — Цу хана колхоза ревизионни комиссе председатель яр со. Тхога кхаьчар лоамара доахан моцаца дош латта аьнна хоам. Сайца Асаев Ахид а ваькха, шин трактораца цигарча доахамга йол а комбикорм а яйца дахар тхо. Наькъ бацар. Ловмашка гІолла даха дезаш дар. Нагахьа санна хІама хуле а. вракховсалургдолаш наІараш а ... йайлла доллар тхо. ІалаьматагІе хала а хІерене а ма бар из. Тхо дІанкхьачача, массехк дийнахьа дза хІама доапаш. Іехаш латтар доахан. Оахош дІадинхьар сих цу доахана дІа а дена, юкадийраар тхо. Кхы цига дита йиш йолаш дацар хьайбаш. Цу бийсан оарц а даькхка, уж доахан цІадоаладир оаха. Цу хана дукха хьайбаш дайра царех. Из бахьан долаш колхоза председатель а цу комплекса бригада бригадир а дІаваьккхар. суде гІолла бехктохаме а эзар уж...

Сапита хІана колхоза партайни бюро секретарь я. На болх а дайна вІаштІехьбоал цуна.

— ХІаьта а, — йоах Сапитас, — каст-каста сай хьалха хинна болх датгух сона. Цига біаргегора Іайха хьадьар, хьайна карагІдьннар. Ахха аьтта а дІадийна кха а біаргадайча гІоадоалар дог. Бакъда, хала беле а, сотара болх а бац во. Эттара сона укхан дикагІа хетар: массаза а пхьаца бувзабенна хилар. Укхаза торо и хьехам бала, новкъостал де, хьайна нах тІехьбаха. Эттара халагІа дар — цхьаьнкха хІамь ба доацаш, цхьанна хІамах дог лазаш боаца нах вайна юкъе нийслуш хилар. Уж кхетабе, цирца дувца, уж нийсача новкъа бехи хала да.

— Сай баьнах хІана а сона ма хетта дика кхийтта яьннац со. — йоах дІахо Сапитас. — Нийслу со гІалат ювла моттигаш а. Укхаза а ІалаьматагІа чІоагІа новкъостал ду сона боккхагІа болча новкъосташа коммунисташа.

Колхое къахьегарех дукхагІбараш кагирхой ба. Цига хІана болх беш я тхкхьарий - комсомольций кхо коллектив. Болх дика бу, цхьа хьайба къахьстийтадац. Механизаторий комсомольско - кагирхой цхьа бригада тхьамка кхедеш ши звено я. Масала, Шамаева Тамаре звенос дІадахача шера кхоакхийр шиа шера алаь. Цу звенойна еннай ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота. Кюрнева Марилй звенос а кхоачийр шера алаь.

— Соахка, — йоах Сапитас, — паччахьалкхенга шура, дулх дохкара планаш дика колхозо тІехкховчашйир. Бакъда, соахка йоакъал латтар бахьан долаш вІаштІехьдалийзар тха тхьамка кхедара а паччахьалкхенга из дохкара а план кхоачашъе. Укх шера из декхар тхоаца тІера дІадаккха хьожаргда тхо. Цу гІулакха хІамке а йоакхо е доладеннад, кхаш аьха а удобренеш тайса а кийчдаьд, товьлай техника. Лоаца аьлча, укх шера тхьамка кхедарах дика пайда бе лерхІ оаха.

Цу гІулакха оарцагІа яьннай колхоза партбюро. Цунна чувоагІа 26 коммунист. ХІарйне дизза кхоачашду шийна тІадилла гІулакх.

— Къоначарна юкъе хьнарегІа болх беш ба партбюро секретара заместитель Ибрагимов Салауди. Вороой ихача тха юртарча юкъерча школа директор Закриев Хьасан, — яхаш дувц Сапита. — Иштта, аьхки довкъар ІалаштдеІча хана дешархоех бригада вІашагІ а елла, доакъар ІалаштдеІш хилар Хьасан. Цунах колхоза дикка гІо а хилар. — Тха юрта дукха ба хьаьнала къахьегаш бола кагирхой. Болх чакхбаьлча, цар безам хул салаІа. Цудукъа йоакхо ю оаха тхоай колхоза чуйоагІа юрташкарча культпросветучрежденей. Дукха нах юкъе боагІаш а дика болх беш я а тха художественни самодеятельность. Цудукъа кастаста чакхйоах оаха тайптайпара тематически сайренаш, производства хьалхалаттарашца дола вІашагІиеттараш. Цо гІо ду наха шоайла дикагІа дІа-хьа бовза, барт-цхьоагІо йола коллективаш вІашагІтоха.

Иштта хьинаре болх беш, массаза наха юкъе йолаш, уж Іомабеш а царгара ше Іомалуш а хьайоагІа цхьан хана ший хиннача дешархошта ше денначa дешах, хьехархой болх а бита, трактористка а хинна, из гІулакх ше дарах хІана а тІехьа ІалаьматагІе дохкал доп йола Кирова цІерагІча колхоза коммунистий кулгалхо, Нохч-ГІалгІайчен Лакхехьарча Совета депутат Тазуркаева Альмада Сапита.

АБАДИЕВ Вах.

ЛИТОВСКИ ССР. «Друскининкай» яха агроторгови совхоза вІашагІъелла дукха ха яц, бакъда хІанзехьа а доккхий толамаш даьхад цо Друскининкай яхача городе баха нахи курорти баьцадараш Іалашбара.

Агроторгови совхоза баьцадарий ше тика я городе. Укхаза теплицаш хьасашкара доагІа баьцдараш, тІаккха эцархочунга дика продукци я кхоач.

СУРТА ТІА: совхоза фирменни тика чу.

М. БАРАНАУСКАСА сурт. ТАСС фотохроника.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 МАРТ
I ПРОГРАММА

16.00 — Донорзаншта «Доне дІоагІнага». Художественни фильм.
17.20 — «Физика ловзарзаш».
17.50 — «Юкъарча доахама біаьстан профилактика зІр. Специалиста къамаьлаш (нохчий меттала).
18.05 — Телевизионни фильм.
18.15 — «Нохч-ГІалгІайчо гІоала».
18.35 — Киножурнал.
18.45 — «Дунен халкъашта юкъара обозрени» (гІалгІай меттала).
19.00 — «Баьцарча мечевй-ера истори». Документальни фильм.

[illegible]
II ПРОГРАММА

15.00 — Берашта. Кинопрограмма.
15.45 — Хьайбаш лелавар — удэрни [redacted]. «Дахкан Іаттара дахар чакхдолаш латт».
17.15 — Элистински телевидене студе фильм-концерт.
17.15 — «Халтъа тІаьхьхийн болх беш ба» (нохчий меттала).
18.00 — «Нохч-ГІалгІайчо гІоала».
18.20 — Киножурнал.
18.30 — «Телехьехархочо хаттар оттаду, критика ю, хьехамаш ду...».

РАДИО

29 МАРТ

6.40 — Передачай програма. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
6.45 — «Юртара Іуйренаш» (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.22 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай програма (нохчий меттала).
8.33 — Передачай програма (гІалгІай меттала).
8.36 — «Коммунисташ хьалха латт». Корреспонденци (нохчий меттала).
8.46 — І. Шахбулатов. «Берашта лаьрхІа фортепьянни альбом». (гІалгІай меттала).
9.15 — «Тхога яду» (эрсий меттала).
9.25 — Реклама.
9.30 — «Къона замано» яха радиовыпуск (гІалгІай меттала).
16.00 — Передачай програма. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Аэропорт: гІишлош пробленаш гІулакхашна (эрсий меттала).
16.15 — «Машинкаьнцай рекордана», Корреспонденци (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.30 — Хоамаш.

II ПРОГРАММА УКВ

18.00 — В. Терентьев. «Ирзо кхера». Оперетта мотташ.
19.07 — І. Димаев. дІалехкаш йола лирически ашараш.
19.40 — В. Зиннова лоашца дувцараш (гІалгІай меттала).
20.02 — Дай махках дола иллеш.

30 МАРТ

6.40 — Передачай програма. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
6.45 — «Комсаш лелаерий біаьстан йоахкамаш». Хаоттамах бола хоам (нохчий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай програма (нохчий меттала).
8.33 — Передачай програма (гІалгІай меттала).
8.36 — «Халкъий - вежарий музыка». Гуржегіин ашараш (нохчий меттала).
11.15 — «ТІадинка гІулакх кхоачашдой хьоашаш тІахьожам лоаттабар». Беседа (эрсий меттала).
11.30 — «СССР халкъий доттагІаллa чІоагІдеча Советий лоархІам». Беседа (гІалгІай меттала).
11.45 — Социалистически къахьегама Турпала Ш. Амбобайна хетадаь радиоотрытка (нохчий меттала).
16.00 — «Передачай програма. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Даькъа толамаш алсамдахар». Веденски мехлески за директора К. Селимова выступлени (эрсий меттала).
16.15 — «Марксизма вахаре низ». Беседа (нохчий меттала).
16.30 — Ашараш (гІалгІай меттала).
16.45 — Реклама.
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
18.30 — Музыка (гІалгІай меттала).

II ПРОГРАММА УКВ

18.00 — «Советски поэтий стихашта даьха эрсий иллеш». Музыкальни передача.
18.54 — С. Бадуев. «Бешто». Радиоспектакль (нохчий меттала).
19.44 — «Къахьегам хоастабеш дола иллеш». Музыкально-литературни композици.
20.04 — Иллеш дІаолу Айдамирова Марема.
20.38 — Моттигерча композиторий вальсаш.

Хоттмаш

Тахан республике гІоллев Грознен кІезиг - дукха морхаш а йолаш. Йоачан а йоашш. Іуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш. малхбоалехьара секунде 5—10 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилел фегара температура республике 16—21. Грозне 18—20 градус йоахал йолаш хилел тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш. Йоачан а йоалаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилел фегара температура буйсанна 0—5, дийнахьа 13—18 градус. Йовхал йолаш хилел тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктоечаша секретара — 2-84-88; отделаш: партийни дахара — 2-54-04; промышленносте транспортех — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-56-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-88; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-56-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ерен, шоаттеи деношка

СФ05113. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1633.